

OUDE GEBOUWEN EN INWONERS VAN WIJER – Deel 16.

Om onze tocht door Wijer verder te zetten aan de hand van de "Atlas der Burtwegen van 1842" pikken we terug in op de Grotestraat ter hoogte van de Schansstraat, en gaan we zo in de volgende afleveringen richting Kozen.

De percelen 25 (land), 26 (huis) en 27 (tuin) waren eigendom van Vandevoort Gregorius en erfgenamen. Bewoners waren (volgens het bevolkingsregister van Wijer, dat slechts begint vanaf 1900) Mulkers August, gevolgd door Bonneux Henri die in 1875 in een eerste huwelijk getrouwd was met Mulkers Angelina-Hubertina, en in een tweede huwelijk in 1883 met Hermans Maria-Elisabeth. Inwonende schoonzus Hermans Veronica trouwde met Lambert Vandekerckhof. Na 1908 kocht Gustaaf Heusdens de hoeve met bijhorende grond. Nu wonen André Poelmans en Maria Degeling in de gerenoveerde gebouwen. Perceel 25 werd verkaveld en is nu door diverse personen bewoond tot aan de Terheide beek.

Het volgende perceel met bebouwing is nr. 29 (tuin) en nr. 30 (huis), eigendom van de weduwe Vanweerts. Mogelijk heette zij Strauwen Anna-Elisabeth. Verderop in de straat vind ik nog afstammelingen met de naam Strauwen. Nu in de familie Strauwen trouwde Joannes Bersael (°1771 Kortenaken +1835 Wijer) in met Strauwen Maria-Catharina (°1769 Wijer +1832 Wijer). Zij hadden samen 3 dochters, allen geboren in Kortenaken: Lucia (°1802 Kortenaken +1847 Wijer), Marie-Johanna (°1806 Kortenaken +1884 Wijer), en Carolina (°1810 Kortenaken +1860 Wijer). De eerste trouwde met Gerard (Jr) Mekers (°1803 Binderveld +1882 Wijer) in 1826.

Vader Gerard (Sr) Mekers (°1760 Kozen+1816 Wijer) was vanuit Binderveld voor 1816 in het huis van de weduwe Vanweerts komen wonen.

Lucia Bersael stierf echter al in 1847, en Gerard (die koster was) hertrouwde hetzelfde jaar met Vanbergen Anna-Catharina. Zij was een dochter van Vanbergen Guillaume en Maes Anna (zie Opperstraat). Naast koster was Gerard ook nog gemeentesecretaris (tot 1842) en schoolmeester. Uit zijn eerste huwelijk had hij 8 kinderen, waaronder Johannes-Jozef Mekers (ook organist) (°1832+1917) die getrouwd was met Vanstraelen A.M. Victoria (°1840+1900). Uit zijn tweede huwelijk had hij nog 6 kinderen waarvan een dochter Maria-Constantia getrouwd was met Jamaer Wilhelmus Nicolaes (zie infoblad sept.-okt. 2013). Een andere dochter, Maria-Regina trouwde met Gregorius Vandevoort, haar buurjongen. Johannes-Jozef Mekers (gehuwd in 1866) en zijn echtgenote hadden 9 kinderen waaronder Mekers Leopold (1885-1956), mijn grootvader. Andere kinderen waren: Désiré (1876-1954), ook organist, en getrouwd met Justine Vanstraelen, en Ferdinand (1879+1957 Schakkebroek). Ferdinand was de vader van Meester Mekers (Adrien) van Schakkebroek. Volledigheidshalve vermeld ik nog dochter Ludovica die in Herk-de-Stad trouwde met boomkweker Julien Tips, evenals een andere dochter Blondina die ook in Herk-de-Stad huwde met Jozef Valkenburg. Henri (1874-1942) bleef jonkman en was kleermaker. En Isidoor (°1870 +1920

Heers) was naar Heers getrokken als landbouwhulp, en daar getrouwd.

Magda Vantilt schrijft in "Wijer Verleden en Heden, van 1978: Jozef Mekers bespeelde ruim 70 jaar het orgel toen hij in 1917 in de ouderdom van 86 jaar stierf. Hij was de zoon van Gerard die jarenlang koster was. Zijn zoon Désiré volgde zijn vader op. Samen bespeelden zij méér dan 100 jaar het nu bekende Van Peteghemorgel in de kerk van Wijer.

Ook wil ik hier nog vermelden dat Justine Vanstraelen, de echtgenote van Désiré, onderwijs aan huis gaf in "naald, draad en breien". En de reeds vernoemde Maria-Constantia (de tante van Désiré) had reeds een naaischool geopend op 20 juli 1871, met 12 leerlingen.

Nadat Désiré en Justine overleden waren hebben Paul Vanstraelen en echtgenote een nieuwe woning gebouwd op de plaats van het oude gebouw.

Het volgende perceel nr. 32 (huis) en nr. 33 (tuin) waren eigendom van Wiggers Guillaume (1790-1871) en Lenaerts Elisabeth. Na Willem woonde hier Luwel Gerard, paardenkoopman en herbergier. Nadien werd het pand bewoond door het echtpaar Emile Buekers-Theresia Vandersmissen. Emile en Theresia hadden jarenlang een specerijwinkel evenals een elektrische molen waar de boeren hun graan konden laten malen. Hij verkocht ook voeders, meel en bloem. Het oudste gedeelte van dit huis moet het "Steen Huysch" geweest zijn, waarvan ook sprake is in het boek van Magda Vantilt: "Het eerste stenen huis met muren van 40 cm dik, en de kelder is met een stenen gewelf overkluisd." Volgens zoon Gaston waren de bakstenen afkomstig van de afbraak van het vroegere kasteel. Dit is mogelijk omdat het huidige kasteel het jaartal 1657 draagt.

Naast dit huis dat in de jaren zestig afgebroken werd hebben Gaston en Bertha Vanlangenaken een nieuw huis gebouwd waarin ze café en winkel hebben gehad. Dit huis staat er nu nog.

Perceel 34 (tuin en gebouw) en 35 (huis) stonden op naam van Francis Chrétien, dagloner uit Berbroek. Het was een boerderij en misschien wel een smidse, bewoond door Petrus-Arnoldus Schreurs (Nolleke de Smid). Hij werd in 1834 in Genk geboren, trouwde in 1870 in Kozen met Ruymen Regina, en stierf in 1901. Uit dit huwelijk onthouden we Henricus Schreurs (1874-1910)

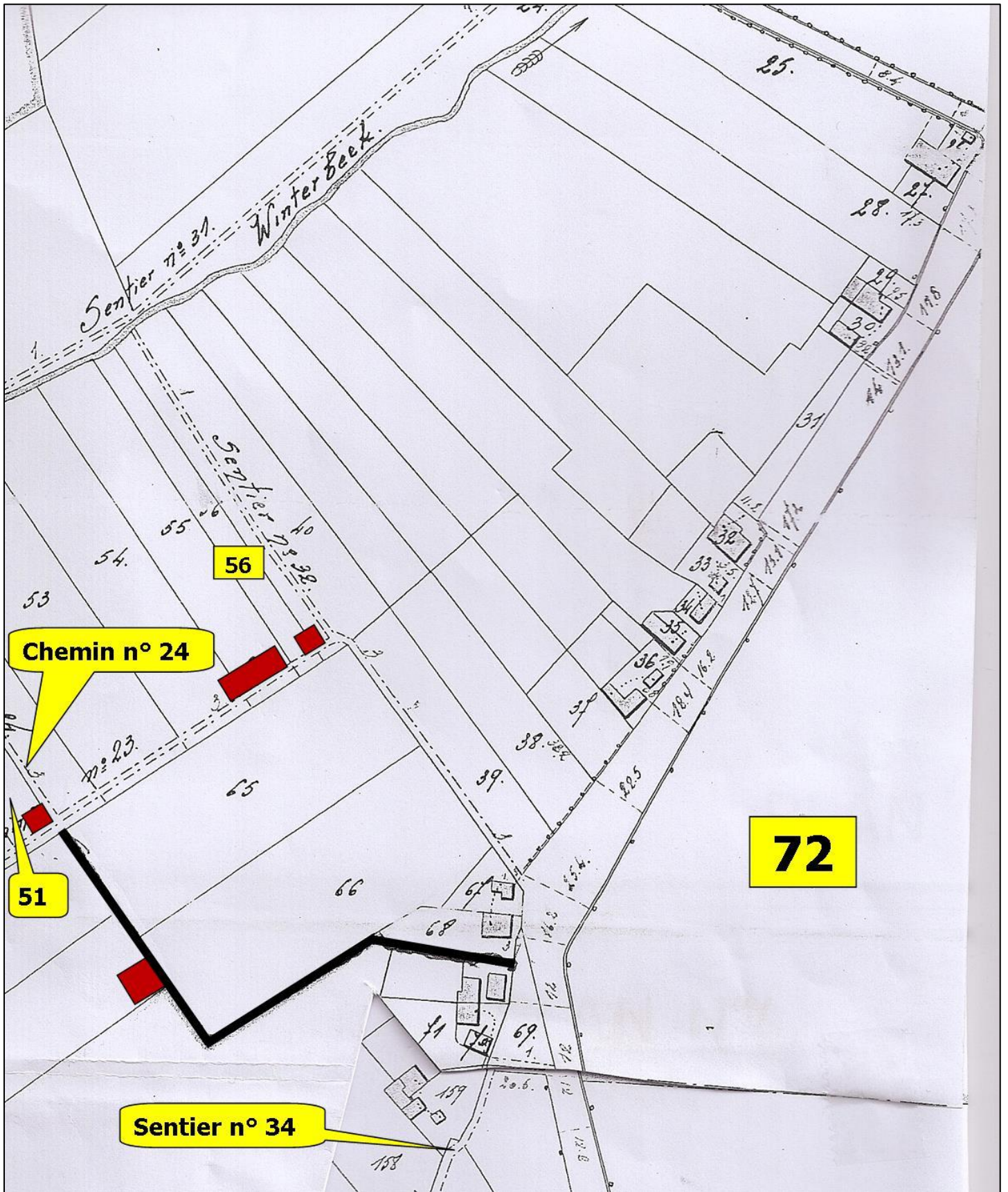
Huis van Naatje

gehuwd met Hendrix Casparina. Hun kinderen waren Julien (van Casparine), de schrijnwerker, Vital (cafébaas Zwarteinde), en Jef (van Casparine) die Dekens heette omdat zijn moeder hertrouwde met Martin Dekens. Ik moet ook nog Yvonne Dekens vermelden, de vrouw van Marcel Vanholst, de zus van Jef. Het bevolkingsregister vermeldt ook nog Johannes-Jozef Schreurs, de oudste van de kinderen van Arnold. Daarnaast waren er nog 3 dochters belangrijk: Maria-Amelia (1878-1976), echtgenote van Lenaerts Donatus (Naatje), wonend in het volgende huis, Maria-Josefina (1882-1958), getrouwd met Vital Stiers, en Maria-Philomena (1884-1962), getrouwd met Jozef Vanstraelen (1883-1963), die tot aan haar dood in de boerderij bleef wonen. De laatste bewoner van dit huis was Arthuur, hun zoon, die ongehuwd bleef. Daarna werd het huis afgebroken en vervangen door de woning van Wim, de "chocolatier".

Op perceel 33 staat het huis van de weduwe Rijks Henri, een boer van Godske (Godsheide). Dat huis stond rug aan rug met het vorige woonhuis. Ik heb er altijd Naatje (Donatus) Lenaerts en Amelieke Schreurs in weten wonen, samen met hun zoon Jef Lenaerts (Jef van Naatje) en zijn vrouw Carolina Hermans. Zij hadden geen kinderen. Jef was jarenlang gemeenteraadslid (schepen), en lid van het zangkoor. Maar voor Naatje woonde er nog een ander familie n.l. Vanstraelen Johannes (1831-1905) en echtgenote Marting Regina (°1847). Zij hadden 7 kinderen waarvan slechts het eerste in leven bleef, n.l. Maria-Sofia (°1879 Wijer +1933 Schakkebroek). Zij was getrouwd met Maris Jozef van Schakkebroek. De kinderen van dit koppel noemde men "die van Leanderke", voornamelijk in Schakkebroek bekend.

Perceel 39 was een perceel bouwland (akkerland). Daarop werd het huis van Casparine en haar echtgenoot gebouwd, en later de schrijnwerkerij van Julien Schreurs, haar zoon. Hier begint er een weg die loopt van de Grotestraat naar de Opperstraat, voor een groot deel nu de huidige Nieuwstraat.

De weg nr. 32 (sentier nr.32) voetpad van Franssensgoed naar Kapel van de Koude Steen of "Franssenspad" valt nu samen met het stuk fietspad vanaf de Vivariozaal tot op de Nieuwstraat. Weg nr. 23 (en nr. 33 Tichelrijweg, in vorige aflevering) is voornamelijk Nieuwstraat en weg nr. 24 (Hoogeweidesteeg) liep langs Jefke Remels naar de Terheidebeek, waar het wegelke uitkwam op de weg nr. 31 (van aan de Schanskapel tot aan Tournelle in de Opperstraat). Langs die wegen geeft de Atlas geen bebouwing weer. Ik vermeld toch het huis van Leonie Bonneux (Lenie van Riek) die toch een dorpsfiguur was in mijn jeugd. Ze woonde waar nu het huis van René Remels-Bessemans staat. Naast haar op perceel nr. 55 stond de hoeve van Jef Smolders. Waarschijnlijk gebouwd door zijn schoonvader N. Remels. Het huis is afgebroken en vervangen door een appartementsgebouw. En op de hoek van perceel nr. 51 stond het huis van Jef Remels-Erna. Een huis van uit de jaren twintig, dat er nu nog staat. Al die wegen hebben "Franssensgoed" in hun naamgeving. Mogelijk heeft dit toch te maken met de percelen nrs. 66-67-68, die eigendom waren van de weduwe Francis Jean. Later na verbouwing of iets dergelijks woonde hier Jef Huyskens-Mathilde Luwel. Nu is het huis gerenoveerd door Gustaaf Schreurs. Nu na nr. 68 loopt een verharde weg naar het huis van Leopold Mekers-Leonie Mellemans, gebouwd in 1922. Die verharde weg en het huis staan niet op de kaart, doch ik heb beide erop aangebracht. Deze weg liep tot aan het huis en vervolgens verder tot op de weg nr. 23 als een voetpaadje. Mogelijk is het nu een privéweg omdat het huis na de dood van de laatste bewoner verkocht is en vervangen werd door een woning van Isabelle Thoelen. Naast deze weg liggen de percelen 70 (huis) en 71 (tuin) van Pierre Ileaens (de jonge), (°1805 Wijer +1872 Wijer). Hij was getrouwd met de tweede dochter van Bercael Johannes, n.l. Maria-Johanna (°1806 Kortenaken +1884 Wijer). Zoon Willem (1839-1917) woont er met zijn vrouw Celis Regina (1834-1919). Hun dochter Regina (1846-1879) trouwt met Vanweerts Englebert-Filip. Een andere zoon, Jozef (°1848) huwt met Vandevort Maria-Ludovica (dochter uit het eerste huis van deze bijdrage). Na Willem (+1917) zijn Jefke Poelmans en Tinneke Vervoort in het huis komen wonen, tot aan hun dood. Zij waren de ouders van Leon, Florent en Henri Poelmans.

Huis Louis Vannitsem

zien op "fotogalerie Heemkunde-Nieuwerkerken" (zie onze web-site).

De stenen huizen tegen de straat zijn in de jaren zestig gebouwd, en de oude hoeve is toen progressief afgebroken. Hier merken we tevens de vorm of het verloop van de oude weg, soms nog Creten-weg naar de vroegere pastoor zo genoemd. De nieuwe bocht in deze weg is einde jaren vijftig (1958?) aangelegd, waarschijnlijk toen de kasseien als wegdek vervangen werden door beton.

Hiernaast stond een boerderijtje dat in 2012 afgebroken is en eigendom was van Louis Vannitsem. Foto's van dit huis zijn te

Het volgende huis, perceel 159, was eigendom van Henricus Serdons (1805-1894) en zijn vrouw Carolina Bersael (1810 Kortenen-1860 Wijer). Zij huwden in 1834, en kregen 9 kinderen waarvan er slechts 2 in leven bleven. Hun dochter Angelina (1845-1915) trouwde met Petrus-Johannes Prijs (°1850 Herk-de-Stad) in 1885. Hun kindje (1888) leefde maar 11 dagen.

Huis van Henricus Serdons

Na de dood van Angelina kwam Leopold Mekers er in 1917 met zijn jonge echtgenote wonen. Twee van hun kinderen werden er geboren. In 1922 bouwden zij hun eigen huis op amper 100 m van dit huurhuis. Na 1922-23 woonden Désiré en Jozefine Hendrix in het oude huis, en nadien Albert Degeling (De Mem) en Jozefine Franssens, zijn echtgenote, tot ongeveer 1952. Daarna stond het huis geruime tijd leeg. Het huis en de omgeven weiden en gronden werden gekocht door Emile Vandersmissen, die van het Pannengoed kwam en ook de hoeve van Vandeborg kocht, waarin hij zelf ging wonen. Daarover wordt méér verteld in volgende aflevering.

Ten slotte ziet men de weg nr34 op de kaart liggen. Hij begon tussen het huidige gebouw van Clement Buekers en het huis van Louis Vannitsem. Het was een assevoetweg tussen de Grotestraat en de Opperstraat, en heette Weg van Kasteelveld naar Tichelrij, of Dennenboschpad.

De linkerkant van de weg, van aan de kerk (eigenlijk van aan Pijpops) tot aan Albert Schiffeleers (Richard Jooken) stond er geen enkel huis. Het was allemaal grond (perceel 72) van De Heister Joseph, rentenier uit Düsseldorf. Hij was ook kasteelheer in Wijer.

Begin van de twintigste eeuw waren het weiden met fruitbomen en akkerland, en droeg als benaming "Kasteelsgoed".

Denis Heusdens

STRAFFE VERHALEN VAN VROEGER...

Stefaan Top, professor Volksunde aan de K.U.Leuven, heeft heel Vlaanderen op zijn volksagen onderzocht. Hij schreef over de Limbugse sagen een boek met de titel: "Op verhaal komen – Limburgs sagenboek". Dat boek werd uitgegeven bij Davidsfonds/Literair. Het boek gaat over een bijzonder soort van volksverhalen nl. sagen, die inzake inhoud, boodschap en teneur totaal verschillen van andere vertelgenres zoals sprookjes, fabels, legenden, anekdoten, moppen enz. Sagen hebben nauwelijks of geen historische waarde. Deze volksverhalen hebben wel belang als cultureel erfgoed. Zij zijn thans opgenomen in de database van de Vlaamse Volksverhalenbank (VVB). In het boek worden een 9-tal sagen opgenomen die door dorpsgenoten zijn verteld en die hierna worden weergegeven zoals zij in het boek zijn vermeld.

Onder elk verhaal staat het identificatienummer vermeld zoals het is opgenomen in de Vlaamse Volksverhalenbank. Vervolgens staat de voornaam en de eerste letter van de naam van de verteller vermeld, alsmede het beroep, de leeftijd en de woonplaats van de verteller,

Geïnteresseerden in volksverhalen kunnen op het internet terecht op www.volksverhalenbank.be.

Enkel uit Binderveld, Kozen en Nieuwerkerken zijn verhalen opgenomen in het boek. Uit Wijer niet.

Terugkerende overleden vrouw vindt rust

Een vrouw stierf. Na haar dood kwam ze iedere nacht terug onder de vorm van een geest en zette ze al de meubels onder de vorm van een kapel. Die vrouw, zo vernam men later, had vroeger beloofd een kapel te bouwen en dat had ze nooit gedaan; dat was dan haar straf. Toen lieten haar volgelingen een kapel bouwen en het was gedaan.

VVB 7385; Simon R., bediende, 38 jaar, Binderveld.

Kattendans

Een koppel jonggehuwden ging eens potten en pannen kopen. 's Nachts komen ze terug naar huis langs een voetpad met bomen. Daar kwamen ineens twintig, dertig katten af. 'Dat zijn de heksen' zei de vrouw en ze kropen in een boom. De katten begonnen rond de boom te dansen. Plots liet de vrouw potten en pannen vallen, en de katten liepen weg, en toen ze 's morgens de scherven gingen halen, zagen ze een kring zonder gras, waar de heksen elke nacht kwamen dansen.

VVB 7447, Gerard H., landbouwer, 79 jaar, Binderveld.

Heksen verwond en herkend

Toen de soldaten nog bij de boeren moesten kamperen, waren er eens twee bij een boer. Als de boerin eten had gemaakt, ging ze weg. De boer vertelde dat zijn vrouw een heks was en dat zijn eigen huis en zijn eigen beesten behekt waren, Om twaalf uur hoorden ze kattenmuziek beneden en ze meenden dat het heksen waren. Om drie uur kwam de bazin terug. 's Anderendaags 's avonds had de boerin pap gemaakt vóór ze wegging. Toen ze weg was, nam een van de soldaten de kom met pap en zette ze in het midden van de goot. Hij ging achter de deur staan met zijn sabel. Plots komt een rosse kat binnen, dan een witte, dan een zwarte, dan nog veel andere en ze zetten zich rond de pap. De soldaat springt ernaartoe en begint te hakken en te kappen. De verminkte katten lopen weg. 's Anderendaags gaan de kinderen voor hun ma naar de dokter. Heel veel vrouwen lagen zonder been of zonder oor of zo. En de boerin was een arm kwijt. Zo had de soldaat op ene nacht de heksen uitgeroeid.

VVB 7651, Gerard H., landbouwer, 79 jaar, Binderveld.

Na verhuis houdt spokerij op

Er was een boerderij waar het spookte: elke nacht rinkelden de glazen parels van de kandelaars. De drie kinderen hadden zo'n schrik. En op een dag moesten ze de zolder schoonmaken en de haver binnendoen. 's Nachts hoorden ze boven op de zolder ook 'lawijt'. Toen ze 's morgens op de zolder kwamen om de haver te halen, waren de zakken leeg en de haver lag op de grond. En de hele zolder lag vol beestenfiguren getekend met het graan. Pa zei: 'Laat dat maar, want als ge de spoken tergt, wordt het nog erger.' En van toen af liep het paard elke nacht los tot aan de bareel. Ze lieten het huis belezen, maar dan begon elke nacht in de smidse de drieslag, want de voorouders waren smeden. Dan hebben ze het huis verlaten en het heeft tien jaar leeg gestaan. Er kwam dan iemand anders in dat huis en er zijn nooit meer spoken geweest.

VVB 7423, Gerard H., landbouwer, 79 jaar, Binderveld.

De duivelsschuur van Alken

Aan de Uilekoetsbrug te Alken stond een schuur en die had de duivel gebouwd. Ik heb ze nog gezien, het was een sterke schuur van eikenhout. Dat was een boer en die had moeten bouwen, maar hij had geen geld en de oogst was bijna rijp. 'Had ik maar een schuur', zei hij dikwijls. Hij was eens in 't veld en toen was hij de schoven aan 't tellen en hij rekende uit hoe groot die schuur had moeten zijn. Toen kwam daar een fijne heer aangewandeld en die luisterde naar wat de boer daar te vertellen had. En toen zei die; 'Kameraad, zijt ge van zin te bouwen?' 'Ja, maar ik heb geen geld...' 'Dat is niks, als ik uw ziel krijg, dan krijgt ge van mij een schuur.' 'Eerst moet ik toch eens met mijn vrouw klappen daarover', zei de boer. En toen hij thuiskwam, vertelde hij tegen zijn vrouw wat hij aan de hand gehad had, maar die wist ook niet wat hij voor 't beste zou doen: ' Ik zou proberen mijn

ziel voor een jaar of vijf, zes te verkopen. Als ge dan niet sterft, heeft hij uw ziel niet en ge zijt nog niet oud.' Dat deed de man zo en op één nacht stond de schuur er. Maar toen kregen ze toch schrik, hij was wel jong, maar je kon toch nooit weten of hij geen ongeluk aan de hand zou krijgen; En toen zijn zij alle paters en kappellekes beginnen af te lopen, Hij heeft veel geld aan de Kerk gegeven en hij is niet gestorven eer de zes jaar om waren. Dat vertelde mijn pee (grootvader).

VVB 384, Louis R., landbouwer, 75 jaar, Kozen.

Eedaflegging van de bokkenrijders

Er waren twee soorten bokkenrijders: die van Limburg en die van Valkenburg. Aan het kasteel Printhaghen, tussen Kortessem, Wimmertingen en Alken, staat er een boom van elfhonderd jaar oud. Daar legden ze de eed af. Ze moesten zeggen: 'Ik verzaak aan Maria en verkies de duivel.' Maar eerst moesten ze op een houten bok zitten en jenever drinken. Dan draaiden ze de bok rond tot ze heel zot waren. Dan moesten ze rond een kruis kruipen en erop spuwen. Er zijn zestien bokkenrijders verbrand geweest in Wellen, in de Bonderkuil. Dat is een wei die hoger gelegen is dan de andere, en ze hebben daar niets meer kunnen doen groeien.

VVB 7931, Gerard J., landbouwer, 68 jaar, Kozen.

Meisje dat begraven wordt in haar hemdje keert terug

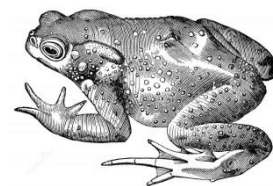
Ze hadden eens een meisje begraven met alleen haar hemdje aan, en het kwam altijd aan het kerkhof terug. Een vrouw ging om twaalf uur het hemdje afdoen, en 's anderendaags ging ze terug om het aan te doen. En het kindje stond daar zo met zijn armpjes open om zijn hemdje terug te krijgen. Maar die vrouw heeft niet lang meer geleefd.

VVB 7405, Maria C., huishoudster, 60 jaar, Nieuwerkerken.

Heks doodt kinderen bij hun geboorte

Daar was een vrouw en al haar kindjes stierven in het kinderbed. Daar kwam altijd een pad binnen. Op een dag kapte een man de voorpoten van die pad af en het kind bleef leven. Maar de 'mam' van de vrouw lag met haar twee armen af.

VVB 7548, Clementine B., huishoudster, 59 jaar, Nieuwerkerken.

Heks veroorzaakt oogziekte

Daar was een vrouw en die heette Tine. En als ik daar voorbijkwam, dan klopte ze eens op mijn hoofd of op mijn schouders en ze zei: 'Ge zult toch niet meer zien dat ge nu ziet.' En iedere keer had ik een vlek op mijn oog en dat 'stak'. De dokter zei dat het cataract was, maar hij kon er niets aan doen. Een vrouw kon er wel iets tegen doen en daar ben ik twee naar toe gegaan. En als die daarin blies, voelde ik het zo weggaan en verschuiven, Eén oog ging verloren, maar het andere is genezen. Die had mij dat aangedaan. Ze woonde achter de kerk. Zelf had ze iets aan haar oog.

VVB 7589, Maria C., huishoudster, 60 jaar, Nieuwerkerken.

Robert Vandervoort

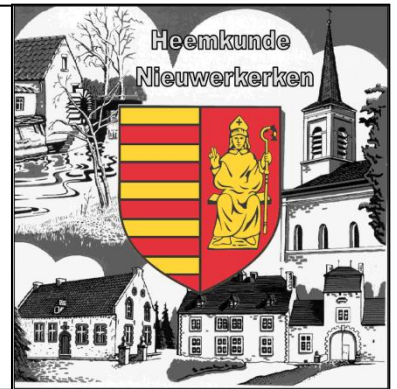
INFOHEEMKUNDE NIEUWERKERKEN

www.heemkunde-nieuwerkerken.be

Tweemaandelijks informatieblad van Heemkunde Nieuwerkerken
11de Jaargang – Maart-April 2015

Redactie- en coördinatieadres:
Ludo Raskin, Opperstraat 183 Wijer, 3850 Nieuwerkerken
Lay-out: Valère Grauwels

ISSN 2295-3531

TERUGBLIK OP MIJN KINDERTIJD.

Bij mijn geboorte woonden mijn ouders in Brussel, zij waren er in dienst bij een rijke familie. Zoals zovele andere koppels waren mijn ouders reeds jaren werkzaam in onze hoofdstad, noodgedwongen daar er in onze contreien geen werk was. Het was de tijd tussen de beide wereldoorlogen. Hier was er alleen wat landbouw en dan nog op een zodanige wijze dat er voor de meesten onder hen het zout op de patatten niet viel te verdienen. Zo verging het ook mijn ouders die onder invloed van oudere broers of zusters, die verhaalden dat er in Brussel veel geld te verdienen viel naar de begrippen van onze arme streek. En zo werden ze dan bijna verplicht om naar in hun ogen het verre en zeer verfranste en mondaine Brussel te gaan werken. Meestal begon men dan ook onder aan de ladder met te werken in de keuken als hulp aan de afwas en het poetsen van keukengerei en het zeer vele koper - en zilverwerk dat men in die rijkemanshuizen in overvloed bezat. Was men een harde werker en viel men in de smaak van dat soms zeer wispelturig en rijke volk, dan kon men zich opwerken tot bediende in de salons of voor de vrouwen tot kamermeid en zo kon men dan sparen om later een huisje te kunnen bouwen. Maar dan moest men wel zeer spaarzaam omspringen met zijn zuurverdiende frankskes. Want vergeten we toch ook niet wat er gebeurde in die benarde en woelige tijd; denken we maar aan de beurscrash in 1929 die jaren later nog in onze streken na zinderde, en het teloorgaan van een grote bank bij ons waar de meeste van onze kleine mensen vooral in de dorpen waren aangesloten. En zo werd ik dan geboren in Brussel (Elsene). Meteen na mijn geboorte zijn we dan ook teruggekeerd naar ons vredig dorpje in Limburg.

Omdat de Tweede Wereldoorlog was begonnen was het natuurlijk niet meer zo veilig in de grootstad; vele van die rijkaards waren dan ook vertrokken naar veiliger oorden. We hebben een tijdje gewoond bij de grootouders langs moeders kant. Maar veel herinneringen heb ik daar echter niet aan. Nadien zijn we dan gaan wonen op de

Diestersteenweg – Kruispunt Nieuwe Steenweg-Tramstatie

Diestersteenweg in het centrum van de gemeente. Het huis waar we verschillende jaren gewoond hebben was gelegen naast de huidige apotheek. Veel weet ik daar echter niet meer over. Wat ik wel

weet is dat mijn ouders goed gezien waren in de wijde omgeving aldaar; ik mag het nog steeds ondervinden. Zo was er het café bij tante Jène, gelegen op de hoek van de Diester- en de Nieuwesteenweg waar ik als kleine dreumes uren heb doorgebracht. In die tijd waren de herbergen nog heel iets anders dan nu. Het waren plaatsen waar mensen samenkwamen om bij te praten, zonder dat men er stond op te kijken of men wel voldoende verteerde. Nadien, vele jaren later toen ik mocht alleen op stap gaan heb ik daar nog vele uren doorgebracht. Ik weet nog heel goed dat we tijdens de wintermaanden daar binnen kwamen, en dat tante Jène wanneer het wat druk was in het café gewoon zei "ga maar in de keuken zitten, daar is het rustiger". Dan gaf zij ons gewoon de fles sterke drank mee en zei "drink maar rustig en zeg me nadien maar hoeveel ge gedronken hebt". Om maar te zeggen hoe goed ik daar thuis was en ik was helemaal niet de enige. Deze herberg bij tante Jène werd uitgebaat door de echtelingen Leopold Donné en Juliana Strauven, vandaar de naam. Zij was een echte moederfiguur, hij een man van weinig woorden, een dikke snor en de eeuwige pijp tussen de lippen zoals het vroeger jaren de gewoonte was. Dan was er nog de winkel "Bij Bertha van Louies" gelegen op de Nieuwesteenweg. In die tijd was er nog geen sprake van die supermarkten zoals er nu overal verspreid liggen. Toen waren het nog van die kleine dorpswinkels waar alleen het hoogstnodige te verkrijgen was, voor al de rest was men aangewezen op de stad of de venters die op regelmatige tijdstippen van deur tot deur gingen om hun waren aan de man te brengen. Bertha

Oude dorsmachine tijdens onze jeugd

Van Louies was de weduwe van Eduard André Kempeneers-Bertha Vandormael. We mogen wel stellen dat in die tijd, voor sommigen een eeuwigheid geleden, de mensen nog vrienden waren, die elkaar hielpen in de mate van het mogelijke. Zeker was het de oorlog die er toen heerste die de grootste oorzaak was, want men had elkaar nodig om te overleven. Enkele meters verder had men dan nog de maalderij Cuypers. De ouderen onder ons praten nog steeds over "van bij Clettes". Allen waren bevriend met elkaar, velen waren zelfs familie van elkaar en die band was vroeger zeer sterk; spijtig is die familieband heden ten dage zeer los om niet te

zeggen op vele plaatsen onbestaande. Zo was er tijdens de oorlog in weide van Bertha van Louies een schuilkelder gemaakt, veel moet men zich daar niet van voorstellen. Het was een langwerpige uitgegraven sleuf in de aarde, waar bovenop hout was gestapeld en daar bovenop nog aarde. Binnen kon men dan zitten, meer gehurkt dan staande, want zo hoog was die schuilkelder nu ook weer niet. Gelukkig heeft deze kelder het de ganse oorlog volgehouden zonder al teveel reparaties. Maar ik denk soms wel dat moest er een bom gevallen zijn op een paar honderd meter afstand het hele spul in mekaar zou zijn gezakt en dat men dan wel levend zou begraven zijn.

Maar men had het gevoel van veiligheid en de samenhang, iedereen had zijn stukje meegeholpen aan de bouw van die kelder. Daar ging dan de ganse buurt in schuilen bij gevaar en werd er ondanks het gevaar van de oorlog veel verteld maar nog meer gebeden. Want het is in tijd van grote nood dat men zijn ziel blootlegt aan de Allerhoogste en dat ons aller Moeder een goed woordje voor ons zou doen bij haar Zoon. In die tijd had men nog zeer vele lemen huizen, waar wij

in woonden was er gebouwd in steen.

Groot waren de gebouwen in die tijd niet, ik herinner me nog goed de indeling van het huis. Kwam men binnen langs de voordeur dan had men een portaaltje; zeer klein, en ik denk dat het meer dienst deed als koude afsluiter. Vervolgens had men een binnendeur die uitgaf op een kamer die deed dienst als zitkamer, leefkamer, salon en zo meer. Ging men dan verder naar achter, kwam men in de goot terecht. De goot kon men de huidige keuken noemen, maar dan wel onverhard, dus met aangestampte aarde. Rechts van de goot had men een keldertje gedeeltelijk uitgegraven in de grond, natuurlijk ook met een onverharde vloer. Boven deze kelder lag dan de kelderkamer. Naast de woonkamer vervolgens dan de slaapkamer van de ouders; deze was gevloerd evenals de woonkamer, deze twee kamers waren de enige die voorzien waren van betegeling. Links van de goot had men dan nog een stal die men kon bereiken langs buitenom. De slaapkamers kon men betreden langs de goot en we mogen ook niet vergeten dat er slechts vuur kon gemaakt worden in de woonkamer. Buiten stond er dan nog een kleine stal waar men enige konijnen en wat meer van die

Huis Motmans – Kruispunt Diestersteenweg-Kerkstraat-Kelsbeek

kleindieren kon houden. Boven het ganse huis was er dan een zolder die men langs de stal naast de goot via een ladder kon bereiken.

Waar nu de apotheek is gevestigd stonden er vroeger twee zeer oude versleten lemen huizen, toebehorend aan de familie Motmans, die een beetje verder een grote hoeve bezaten. Zij genoten heel wat aanzien in de gemeenschap van toen.

Enkele meter van ons huis verwijderd aan de overkant van de straat stond op de hoek van de Diestersteenweg en de Tramstatie een eveneens zeer oud lemen huisje. Daar woonde een smid, een oud ventje die men daarom ook "bij het smeedje" noemde. En omdat er in die oorlogsjaren zo weinig verkeer was op de grote weg konden we naar hartelust spelen waar we ook maar wilden, alleen moest er worden opgepast voor de doortocht van de tram want die liep voor ons huis voorbij. Het huis bij het smeedje lag in een laagte, waarom het zo was weet ik niet maar de Diestersteenweg evenals het tramspoor en de Tramstatie lagen wel een meter hoger. De Diestersteenweg van toen was helemaal niet te vergelijken met de huidige prachtige weg. Het was een smalle weg omzoomd met bomen en afgeboord met een fietspad dat rechts van de weg lag gezien in de richting van St Truiden. Er stonden bijna geen huizen langs de weg. Als ik me goed herinner stonden er van het kruispunt met de Nieuwesteenweg tot aan de Wolverstraat in totaal tien huizen waarvan vier aan de linker- en zes aan de rechterkant van de steenweg. Van de oorlog weet ik nog dat de ramen 's avonds moesten verduisterd worden, zodanig dat er geen lichtstraal naar buiten viel om geen aanknopingspunt te hebben voor de vliegtuigen die er tijdens de nacht overvlogen. Want wanneer er teveel licht was zou men wel eens durven bombarderen; vergeten we niet dat we toch niet zo ver van het vliegveld van Brustem woonden waar de Duitsers lange tijd gelegerd waren. En op die verduistering werd zeer nauwgezet toegekeken door de plaatselijke overheid.

Wat me ook nog is bijgebleven is dat de winters veel strenger waren dan nu de laatste jaren het geval is. Sneeuw in overvloed en op elke gracht kon men sleetje glijden, en dit gedurende verschillende weken lang. Zo was er een gracht gelegen naast de huidige schrijnwerkerij Vranken, die kwam van de Kerkstraat naast de huidige school en liep daar onder de straat door verder onder de Diestersteenweg door. Even verder had men dan een ondiepe drenkplaats in de weide van Emile Bangels waar de dieren in zomertijd hun dorst konden lessen, en zo liep deze gracht dan verder richting Schelfheide. Daar kon men soms wekenlang sleetje rijden, schaatsen of gewoon gaan glijden. Tijdens de laatste maanden van de oorlog gingen we bij valavond ook kijken naar de vliegende bommen die regelmatig overkwamen richting Antwerpen. Deze vliegende bommen waren wel een van de meest gevaarlijke en meest onberekenbare moordtuigen die de Duitsers ooit

V1-bom tijdens WOII

hebben gemaakt. Het waren tuigen die een zekere hoeveelheid brandstof aan boord hadden, genoeg om hun doel te bereiken, maar het gebeurde regelmatig dat de brandstof om de een of andere reden te snel was verbruikt en dan stokte de motor, dan was het de moment om zich uit de voeten te maken want men wist nooit waar deze bom dan zou terecht komen, vloog ze nog wat verder of viel ze meteen naar beneden. In ons dorp zijn er ook een paar van die moordtuigen gevallen. Wij keken toe wanneer ze overkwamen en dan zagen we regelmatig dat er verder van ons verwijderd er op werd geschoten. Hoeveel doden zijn er niet gevallen in onze havenstad Antwerpen? Wat me ook is bijgebleven is dat op het einde van de oorlog in 1945, bij de aftocht van de Duitsers, er op het kruispunt is geschoten op de terugtrekkende Duitsers; gelukkig zonder veel gevolgen. Toen is er een zeer jonge Duitser, nog bijna een kind, bij ons thuis binnen gevallen bevend als een riet van schrik. Ik zie hem nog steeds voor me; toen mijn ouders aanstalten maakten om naar de schuilkelder te gaan volgde hij, tegen onze zin, maar hij was zodanig versteend van de angst, en mijn ouders natuurlijk evenzeer. En of er gebeden en gezweet werd in die schuilkelder. Toen het vuurgevecht voorbij was en wij weer naar huis konden ging ook hij met ons mee. Wij waren aan het avondmaal bezig en moeder gaf hem ook een boterham, maar hij was nog zodanig van streek dat hij onmogelijk een hap kon binnen krijgen. Hij was werkelijk versteend van angst. Nadien is mijn vader de witte brigade(verzet) gaan verwittigen dat er een Duitser bij ons was aangekomen; wat er nadien van deze soldaat is geworden kan ik onmogelijk zeggen. Mijn ouders waren zeker niet Duitsgezind maar het voorval met deze jonge knaap was werkelijk zeer droevig. Het was een zeer verwarde tijd; velen wantrouwden mekaar, en wat ik wel weet is dat wanneer men ruzie met iemand had men zeer goed moest oppassen om niet opgehaald te worden door het verzet. Tijdens de laatste maanden van de oorlog waren er plots zoveel "weerstanders" dat het niet normaal was. Vele vetes zijn er toen uitgevochten onder het mom van "wit tegen zwart", en het was toen zo dat de sterkste het steeds haalde. Laat ons hopen dat er nooit meer een zo droeve tijd zal komen.

Tijdens de oorlog moest mijn vader zoals zovele anderen op het vliegveld van Brustem gaan werken. Wat daar allemaal gebeurd is ben ik nooit te weten gekomen; daar heeft hij nooit één woord over verteld maar er was toch iets vreselijks gebeurd. Toen ik reeds veel ouder was, wij woonden reeds jaren op klein Tegelij vertelde een oude vriend Alfons Remels me meer dan eens "uwe Pa had geen schrik van die Pruisen, ze hebben zelfs op punt gestaan om hem te doden, ze stonden met het geweer tegen zijn hoofd". Wat er van waar is ben ik nooit te weten gekomen; alleen diegenen die er bij betrokken waren konden het vertellen, maar zij hebben er nooit een woord over verteld, en ze zijn reeds lang overleden. Maar één zaak weet ik wel, mijn vader kon geen Duitser meer zien of ruiken. Wanneer wij jaren nadien de T.V. op een Duitse zender richtten was steevast zijn gezegde "daar zijn ze weer, die vuil Pruisen". Maar die jonge knaap van de laatste oorlogsdagen kon hij niet zien verhongeren, want hij vroeg nog aan de weerstanders om die jongen te sparen.

Zoals ik reeds gezegd heb woonden we tijdens de oorlogsjaren meer in het centrum waar ook de tramstatie lag. Deze tram was aangelegd 1913; hij liep van St-Truiden naar Herk-de-Stad en zo verder naar Hasselt. Hij kwam van St-Truiden over Gorseme, Runkelen, Binderveld tot bij ons. Gorseme, Runkelen en Binderveld waren indertijd nog zelfstandige gemeenten. In de jaren 70 zijn ze allemaal opgeslokt door een grotere gemeente.

Van de tram en al wat erbij hoort weet ik niet veel, maar ik weet nog dat er in de tramstatie jaarlijks een kermis werd gehouden. Kermissen zoals nu waren er in die belabberde tijd helemaal niet. Het werd allemaal zeer eenvoudig gehouden, een schietkraam, een draaimolen, een hoge schuifaf, en een molen met middelpunt vliedende kracht, waar men zich goed moest vasthouden of me vloog tegen de boord van de molen waar men zich pijn kon doen, en de volgende dag vol blauwe plekken stond. Natuurlijk was er ook de onvermijdelijke danstent waar de ouderen zich te pletter dansten. In de tramstatie lagen een paar goederen-sporen alwaar de handelaars de aangevoerde waren konden afhalen. Het is vanuit deze tramstatie dat men de stenen en keien aanvoerde voor het verharden van de weg op Tegelrij. Van hier vertrok men met paard en kar naar de werf. Ook werd van hier de vernieuwing van de tramlijn naar Rummen aangevat, want tijdens de eerste wereldoorlog hadden de Duitsers de tramlijn gedeeltelijk ontmanteld. In deze tramstatie gingen de kinderen dan ook regelmatig spelen, soms was men zeer onvoorzichtig want de reeds wat oudere kinderen durfden het ook aan om de lege wagons voort te duwen, de wissel te verleggen en zo de wagons tegen het stootblok te laten lopen. Victoire vertelde me dat daar gemakkelijk ongelukken hadden kunnen gebeuren, doch wij kinderen wisten van niets. Wat wij als kinderen ook deden was het leggen van nagels op de tramrails, zodanig dat de voorkant er van platgereden werd en wij een zo gezegde schroevendraaier bekwamen. Het einde van de oorlog was voor iedereen een bevrijding en voor ons kleine gasten was het een feest omdat wij chocolade kregen van de binnentrekkende Amerikaanse soldaten. En zo gingen de peuterjaren voorbij. Tijdens de laatste oorlogsjaren ben ik dan ook naar de

kleuterschool moeten gaan, in de zusterschool waar de nonnetjes ons de eerste beginselen hebben bijgebracht van de taal en het leren omgaan met mensen. Waar de zusterschool vroeger stond staat nu het nieuwe postkantoor, dat er na een jarenlange omzwerving van de post er toch is gekomen.

Oude meisjesschool Nieuwerkerken, nu postkantoor

kleuterschool moeten gaan, in de zusterschool waar de nonnetjes ons de eerste beginselen hebben bijgebracht van de taal en het leren omgaan met mensen. Waar de zusterschool vroeger stond staat nu het nieuwe postkantoor, dat er na een jarenlange omzwerving van de post er toch is gekomen.

Dan ben ik in 1946 naar de jongensschool getrokken, waar men zoveel als mogelijk aan mijn verdere opvoeding heeft gewerkt, wat niet altijd zo gemakkelijk verliep. In het eerste leerjaar zat ik bij meester Hayen, nadien in het tweede leerjaar bij meester Bessemans. Vroeger in mijn jeugd mochten jongens en meisjes niet samen onderwijs volgen; daarom moesten de jongens vanaf het eerste studiejaar naar de jongensschool, en bleven de meisjes in de zusterschool waar er op dat ogenblik nog voldoende zusters waren om hen te onderrichten.

In 1948 hebben mijn ouders een huis gebouwd op Klein Tegelrij, wat op dat ogenblik nog een

modderweg was, want de weg was nog niet verhard. In de zomer van dat jaar zijn we dan ook verhuisd naar ons nieuwe verblijf. Waar er in die tijd nog maar vijf huizen stonden, staan er nu zoveel dat alles is volgebouwd. Toen was het er nog een zalige tijd, want verkeer was er nauwelijks, amper een boerenkar zodat we ongestoord ons konden en mochten uitleven zonder gevaar te lopen van te verongelukken. De weg waar mijn ouders hadden gebouwd lag zeker 1 meter lager, wat wil zeggen dat bij een plonsbui het voor onze deur een rivier was, want al het water van Rozenbos kwam naar ons toegestroomd. Gelukkig dat wij zo hoog gelegen waren, want ik weet nog goed dat het water bij de burens aan de voordeur binnenliep en langs achteren weer buiten. Maar in die tijd waren de mensen ook meer behulpzaam dan nu. Want kon men niet over de straat door het teveel aan water, dan liep men gewoon over iemands grond zonder dat er misbruik en zonder dat er veel misbaar van werd gemaakt. Het was er wel zeer prettig wonen, iedereen was vriend van iedereen. Het was er rustig, gemoedelijk en één en al vriendschap. Tijdens de zomermaanden zaten de mensen 's avonds buiten op de rand van de gracht samen te keuvelen, te vertellen, en te discussiëren over de voetbal en zo meer. Naijver was er niet, en iedereen was vriend van iedereen. Wanneer er ergens in de buurt een varken werd geslacht deelde de ganse buurt mee, met wat bloedworst of spek, en voor de hele goede vrienden soms nog wat meer. Het was de tijd dat niemand geld bezat en dat toch iedereen gelukkig was met hetgeen men bezat. Het was de tijd dat men de eieren die men in de zomermaanden over had van de hennen oplegde in een kroeg met een speciale vloeistof er over zodat men tijdens de lange wintermaanden toch eieren had om te eten. Eieren koken lukte dan wel niet meer, maar men had er toch om in de pan te klutsen. In die tijd sprak men nog niet van die speciale granen zodat de kippen méér en gedurende een langere tijd eieren konden leggen. Het was nog allemaal puur natuur.

Natuurlijk moesten we ook dagelijks naar de school en dat was soms wel niet zo eenvoudig, want had het geregend, dan was de huidige Heuvelstraat een grote modderpoel en hadden we de grootste moeite om tot aan de school te geraken. Hoe dikwijls heeft de straat ook niet blank gestaan door de regenval. Nadien heeft men er een fietspad aangelegd van asse, een fietspad dat gescheiden was van de straat door een greppel. Dat hielp niet zo heel veel want wanneer de weg te modderig was om er met paard en kar over te rijden reed men gewoon met een wiel over het fietspad, en was het voor ons voetgangers onbegaanbaar. Laten we niet vergeten dat bijna niemand de gelukkige eigenaar was van een fiets. Gelukkig heeft de toenmalige burgemeester de goede ingeving gehad om op korte maar regelmatige afstand houten paaltjes te plaatsen zodat de boeren het fietspad niet meer konden gebruiken om er met paard en kar over te rijden. Het was de tijd dat we 's morgens met de hele bende kinderen samen naar school gingen wat soms wel wat strubbelingen meebracht, maar als ik nu terug denk aan die tijd dat echte ruzie uit den boze was. Het was toch een plezierige tijd.

En dat we met velen waren om samen naar school te lopen mag gerust aangenomen worden, want de kinderen van Klein Tegelij, Begijnenbosstraat, Weg naar Schakkebroek en deze van de ring, dit was de Diestersteenweg tegen de grens met Rummen; er waren in die tijd nog veel grote gezinnen. In de school waren er wel strenge meesters, regelmatig moest er straf geschreven worden en er waren er die een nogal losse hand hadden? Oorvegen werden er geregeld uitgedeeld; soms moest men geknield op de knieën en werd er met een regel van één meter op de benen geslagen. Maar gewoonlijk werd er daarover niet gezeurd, want het was goed mogelijk dat, als men er thuis iets van durfde zeggen men nog wat slagen op de hoop toe kreeg. Ik heb wel mee gemaakt dat een bepaalde meester er met de regel van 1 meter op los sloeg. Dan moest men knielen op de trede voor de lessenaar en dan sloeg die welbepaalde meester er op los. Dit was wel een zeer pijnlijk geval. Spelen deed men in die tijd nog zeer veel op straat, voor zover men het straat kon noemen, in de zomer een stoffige boel en in de winter een zeer modderige bedoening, zodanig erg dat het niet meer begaanbaar was. Knikkeren was zowat een der voornaamste bezigheden van de mannelijke jeugd.

Werd men dan wat ouder, dan deed men op zondag aan spelen die wat méér voor de oudere jeugd waren voorzien. Zo gebeurde het veel dat men deed aan "stopke werpen". Dit ging als volgt: men had een kurken stop die men op een bepaalde afstand neerzette. Daarop legde men de inzet van iedere speler en dan moest men trachten op met een groter geldstuk de stop te raken zodanig dat het geld op de grond viel en wie het kortst bij het geld lag was de winnaar. Men moest wel zorgen dat men tussen de kurk en het geld lag. Dat dit wel enige kunde vereiste kan men zich dan ook heel goed inbeelden, want elk spel duurde maar een paar minuten. Had men niet de feeling en voldoende vaardigheid dan was men snel uitgespeeld, want veel zakgeld konden onze ouders ons niet geven. Ze hadden al genoeg zorgen om het hoofd om ons op een fatsoenlijk wijze op te voeden, met het weinige loon dat men in die tijd verdiende.

Verder was er nog een ander spel dat als volgt gespeeld werd. Men trok twee lijnen op een afstand van 5 à 8 meter van elkaar en met een grote rondel van wel 5 cm gooide men om zo juist mogelijk de lijn te raken. Dit spel werd gewoonlijk gespeeld in paren en men trachtte de tegenspeler van de lijn te werpen wat wel enige vaardigheid vereiste. Sommigen hadden dan ook zelfgemaakte rondellen van lood gemaakt, die waren veel zwaarder dan de gewone, en waren mits enige handigheid beter te hanteren omdat ze vaster in de hand lagen.

André Schiffeleers

UIT HET ARCHIEF VAN JEF BONNEUX...

Mevrouw Anna Grauls, weduwe van de vroegere eerste schepen van Kozen Jef Bonneux, heeft aan Heemkunde-Nieuwerkerken een deel van zijn heemkunde-archief geschonken,... waarvoor onze oprechte dank. Niet alleen is hierin waardevolle informatie over de geschiedenis van onze gemeente te vinden. Door deze fragmentair te ontsluiten in ons informatieblad willen wij ook hulde brengen aan deze sympathieke duizendpoot die als amateur-historicus en lokaal politicus het verleden van zijn streek met zoveel liefde heeft bestudeerd, en er talrijke brochures over heeft gepubliceerd die nog steeds te verkrijgen bij onze vereniging. Deze gegevens zijn niet alleen een bron van informatie voor het grote publiek; vooral de huidige heemkundigen kunnen hierin vaak aanknopingspunten en gegevens voor hun eigen studies vinden.

In deze eerste bijdrage behandelt Jef Bonneux "de pest in Wijer", en vermeldt hij de namen van de inwoners die in 1631 aan deze vreselijke ziekte overleden.

L.R.

De pest, een vreselijke ziekte.

We kennen deze vreselijke ziekte, Goddank maar van horen zeggen. Maar tot het einde van de 17e eeuw heeft ze in Europa lelijk huis gehouden, en vele streken voor méér dan de helft ontvolkt. Het was in feite een ratteziekte, die door de beten van de rattevlooien op de mensen werd overgedragen. Door deze beten kregen de mensen builenpest, vuile etterende wonden. Daar de verzorging en de kennis ervan maar zeer primitief was werd de pest van mens op mens overgedragen, en kregen ze de zo gevreesde longpest, die bijna altijd dodelijk was. Men kreeg hoge koorts met zware hoofdpijn, men moest geweldig hoesten zodat er bloed naar boven kwam, en de dood meestal 3 à 4 dagen later volgde.

Nu moet u niet denken dat dit alles ver van hier gebeurde, want ook onze voorouders van Kozen en Wijer werden door die vreselijke ziekte getroffen, en dit in het jaar 1631. Van Kozen is er bij mijn weten weinig of niets van bewaard gebleven. Alleen weten we dat men schreef dat Paulus Vanhove,

oom van de heilige Joannes Berchmans van Diest, die toen in Kozen pastoor was, zich zeer verdienstelijk had gemaakt en zijn parochianen op alle mogelijke wijze had bijgestaan. Maar van Wijer zijn er geschriften bewaard gebleven en kunnen we daarover iets meer vertellen.

De pest moet er uitgebroken zijn in het begin van februari 1631, en heeft geduurd tot einde september met als hoogtepunt de maand juli toe er 19 mensen werden opgeschreven die aan de pest gestorven waren. Tenminste stierven er dat jaar 50 mensen aan de pest, waaronder op 5 juni hun pastoor Henri Boden. Deze had waarschijnlijk ook de zieken bij gestaan, en vervolgens zelf eraan bezweken. Buiten de 50 mensen die aan de pest gestorven waren werden te Wijer nog 9 andere mensen opgeschreven die op een andere wijzen waren dood gegaan, wat het totale sterfte cijfer op 59 bracht. Waarschijnlijk is er toen bijna de helft van de bevolking van Wijer omgekomen.

Hierna volgen hun namen:

Februari:

1. Cluysen Maria, kind
2. Cluysen Agnes, kind
3. Cluysen Margareta, moeder
4. Lemmens Jacob, bij Cluysen
5. Grauls Willem

Maart:

6. Staels Gerard
7. Selis Maria, kind

April:

8. Germijns Anna X Grauls Albert
9. Selis cath., kind
10. Drughmans Cath., kind

Mei:

11. Druchmns Mathias, zoon
12. Selis Theodoor
13. Selis Anna

Juni:

14. Boden Henri, pastoor, 5 juni

15. Swijns Nicolas, met 6 kinderen

16. Vandebos Herman
17. Floets Henri
18. Mombers Mathias

Juli:

19. Druchmans Joes
20. Droghen Anna
21. Wiers Anna
22. Schanenborcht Anna
23. Staels Walter
24. Bamus Jacob
25. Defasta Maria
26. Quautpers Eva
27. Vaes Margaretha
28. Vandebosch Leonard
29. Staels Walter
30. Jacobs Paulus
31. Prijs Anna
32. Boltis Antoon
33. Vaes Joes
34. Iliaens Willem
35. Vanzwijgenhoven Sebastiaan
36. Rubens Joannes
37. Schauborcht Anna

Augustus:

38. Paulus Arnold

39. Lemmens Joannes

40. Selis Joannes
41. Putmans Gerard
42. Swijnsens Elisabeth
43. Haenen Catharina
44. Vanecht Anna
45. Peeters Margaretha
46. Lievesoons Amarantia
47. Thijs Joannes

September:

48. Vanecht Engelbertus
49. Staels Judocus
50. Vanecht Maria

Stierven in andere omstandigheden:

1. Selis Joes, kind
2. Bartholeyns Joes
3. Wennen Catharina, kind
4. Haelen Margareta
5. Schrijvers Joes
6. Selis Petrus, 80 jaar
7. Vandendijk Anna, ongehuwd
8. Vandam Henri
9. Walborcht Elisabeth

Deze laatste 9 mensen stierven blijkbaar niet aan de pest gezien de 50 anderen achter hun naam de vermelding "pest" kregen.

INFOHEEMKUNDE NIEUWERKERKEN

www.heemkunde-nieuwerkerken.be

Tweemaandelijks informatieblad van Heemkunde Nieuwerkerken
11de Jaargang – Mei-Juni 2015

Redactie- en coördinatieadres:
Ludo Raskin, Opperstraat 183 Wijer, 3850 Nieuwerkerken
Lay-out: Valère Grauwels

ISSN 2295-3531

EERSTVOLGENDE ACTIVITEITEN.

Een brochure over "DE POLITIE IN NIEUWERKERKEN"

Ere-politiecommissaris van Nieuwerkerken, Paul Bonneux, heeft de geschiedenis geschreven van alle veldwachters in Binderveld, Kozen, Nieuwerkerken en Wijer. Dit boeiende verhaal begint in 1811 toen Pierre Lenaers in uitvoering van een Franse wetgeving uit 1795 als de eerste veldwachter ooit in Binderveld werd aangesteld. Jan Blanken werd in 1839 in Wijer benoemd, gevolgd door Jan Haven die in 1841 zowel in Nieuwerkerken als in Kozen in dienst trad. De evolutie over twee eeuwen, van toen tot nu, kende meerdere inter-gemeentelijke samenwerkingen en samenvoeging van gemeenten (1971 en 1977), tot de overschakeling in 1994 van de veldwachters tot het politiekorps met stedelijk karakter binnen de politiezone Sint-Truiden-Gingelom-Nieuwerkerken.

Deze brochure (A4-formaat, 16 blz., geïll.) kost 5 Euro (plus € 2,5 Euro verzendingskosten), of na afspraak af te halen bij Eddy Cox, Berkenstraat 22 te 3500 Nieuwerkerken – tel 011/681495.

Een postzegel met een afbeelding van "De Garde", een linsnede van Henri Van Straten, wordt n.a.v. deze publicatie uitgegeven. Inlichtingen omtrent de aankoop op hogervermeld adres.

Project "Pastoor PIETER HUBERT CRETEN" op Monumentendag 2015.

De bijdrage van Heemkunde-Nieuwerkerken aan de Vlaamse Monumentendag 2015 op 12 september is gewijd aan Pieter Hubert Creten (1823-1894). Hij kwam in 1866, dit jaar 149 jaar geleden, als pastoor naar Wijer. Buiten het zaalkerkje, het kasteel, het landhuis De Schans en de brouwerij Het Paenhuis, allen in baksteen gebouwd, stonden er alleen maar vakwerkhuizen en hutten. De schaarse bevolking was arm en weinig ontwikkeld.

Met de komst van Creten kwam hier vlug verandering in. Onmiddellijk restaureerde hij het bouwvallige kerkje, en kocht hij het Van Peteghem-orgel. Ook onder zijn impuls werden de pastorie en de gemeenteschool gebouwd, want onderwijs was onontbeerlijk in de volksoontwikkeling.

Als schrijver van meerdere volksromans leerde hij zijn volk lezen. Zijn grafmonument op het

kerkhof wordt op initiatief van Heemkunde-Nieuwerkerken gerestaureerd. Op zaterdag 12 september wordt hij te Wijer feestelijk herdacht. Een brochure over zijn "leven en werk" wordt uitgegeven als een eerbetoon aan, en in goede herinnering aan deze belangrijke sociaal-culturele voorman.

Een gedetailleerd programma volgt in het Infoblad van september-oktober.

De grafsteen tijdens de restauratiewerken

"POSTSTEMPEL WIJER" GEZOCHT VOOR EEN PUBLICATIE OVER DE POST IN NIEUWERKERKEN.

Wij zoeken "een stempelafdruk van het postkantoor Wijer", in de zeventiger jaren gevestigd in het huis Copis. Deze kan voorkomen op overschrijvingsformulieren, betaalbewijzen, aangetekende zendingen, enz. Deze documenten blijven uw eigendom; er wordt alleen een fotokopie van genomen. Eddy Cox (tel.011/681495), Berkenstraat 22 te Nieuwerkerken dankt u bij voorbaat voor uw hulp.

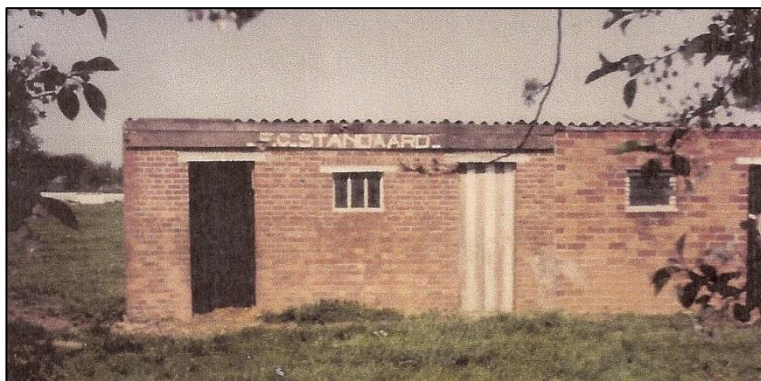
Ludo Raskin

OUDE GEBOUWEN EN INWONERS VAN WIJER – Aflevering 17.

Op onze tocht langs de straten in de Atlas der Buurtwegen van 1842 gaan we vervolgens verder in de richting van Kozen.

Het laatste huis dat we in vorige aflevering besproken hebben was het "Huis Henricus Serdons", waarvan we nog een foto kregen van Magda Vantilt, waarvoor onze dank.

Aan de linkerkant van de weg zien we op de kaart perceel 1. Dit was in 1842 nog eigendom van de kasteelheer Jozef Deheyster. Op de kaart in vorige aflevering was dit nr. 72. Helemaal boven links hebben we op deze kaart de ligging van het voetbalveld van F.C. Standard Wijer er bij getekend. Het lag eerst onderaan (foto met overblijfsel van de kleedkamers). Later is het voetbalveld verhuisd, en lag het ongeveer tegenover Clément Buekers. Op deze twee plaatsen heeft het gelegen van na Wereldoorlog II tot ongeveer 1967-68 toen de voetbalvereniging er mee ophield.

De kleedkamers van de voetbal

De percelen 2 en 3 (akkerland) hoorden toe aan Christiaan Vandeborgh (landbouwer uit Schakkebroek). Nr. 5 was het huis en koer van Vandeborg Pieter-Jan (landbouwer in Wijer). Perceel 6 was op dat ogenblik een weide met stal of schuur. Later is er van dit gebouw een hoeve gemaakt. De volgende twee percelen zijn niet benoemd of genummerd. Mogelijk behoorden ze ook nog bij nr. 6. Het kleine blokje op de kaart kan een bakoven geweest zijn.

Perceel 7 was eigendom van de gemeente Wijer en was een "openbare weide". Hierop mocht toen iedereen kosteloos zijn dieren laten grazen. Ook werden de dieren met touw of ketting vastgelegd aan een paal; dat noemde men toen "tören" of "teuren". Het kon ook zijn dat kinderen of volwassenen een koe of schaap lieten grazen terwijl het dier met touw of ketting geleid werd; dit noemde men "huuën" of hoeden. Later in de vijftiger jaren werd dit uitzonderlijk nog gedaan langs de grachtkanten en bermen door mensen met één of twee koetjes gezien ze te weinig aan weide hadden. Het gebruik of gezegde "huur-koe" stamt uit die tijden. Een armere mens "huurde" een gekalfde koe voor de melk totdat ze terug drachtig was; dan ging ze terug naar de eigenaar-boer om te kalven en hij kon dan beschikken over de grote hoeveelheid melk na het kalven, tot ze nadien terug weer als "huur-koe" werd uitbesteed. Het groot stuk grond onder nr. 7 is ook weer niet benoemd; het is pas in de jaren vijftig bebouwd geworden.

Op perceel nr. 8 (huis en koer), nr. 9 (tuin) stond een "oude" winning, eigendom van Wijnand Frédéric Destappers, een rentenier uit Hasselt. Zelfs op de oude kaart van Wijer uit 1747 staan er ook maar twee huizen op circa dezelfde plaatsen.

Over de familie Vandeborg, de eigenaar van het huis op perceel 5, is redelijk veel te vertellen. Vooreerst is over drie generaties heen de schrijfwijze van de familienaam verschillend.

Het verst kunnen we teruggaan tot een Vandeborgh Arnold (°Doornik 1742+Wijer 1811), die in Wijer trouwde met Serdons Maria (°Wijer 1763+Wijer 1822). Hun kinderen werden geboren in Schakkebroek (Herk-de-Stad). De eerste zoon Christiaan, een arbeider, (°Herk-de-Stad 1793+Wijer 1886) trouwde in Wijer Serdons Anna-Maria, een meisje uit zijn buurt (en mogelijk wat familie, zie verder). De tweede zoon, Pieter Jan was een pannembakker, (°Herk-de-Stad 1801+Wijer 1859) die huwde met Wiggers Chatharina Elisabeth (ook een buurmeisje). Christiaan heeft op zijn beurt een zoon Petrus Johannes (°1830 Wijer), een landbouwer, die in 1856 op zijn beurt te Wijer huwt met Vantilt Maria Agnes (°1828+Wijer 1898). Het is een dochter van Vantilt Renier en Senden Margaretha uit de Opperstraat, die we eerder al vermeld hebben. Dochter Maria Victorina Vandeborg (°Nieuwerkerken 1861+Wijer 1941) was de echtgenote van onderwijzer Marcel Maes. Haar grafsteen staat nog op het oude kerkhof.

In het huwelijk van Petrus Johannes en Vantilt Maria Agnes stierven twee tweelingen daags na hun geboorte in 1857 en 1864. Een andere zoon uit dit huwelijk is Johannes Leopold (°1868 Nieuwerkerken+....) die huwde met Vannitsen Maria Elisabeth (°Kozen). Zij waren de laatste bewoners tot Pieter Jan Vandersmissen-Haven (zoon van Emile Vandersmissen) afkomstig van het Pannengoed de winning kochten rond 1919.

De boerderij of het huis op perceel nr. 5 is ook nog bewoond geweest door Richard Jooken (°1873 Wijer+ 1966) en zijn echtgenote Poelmans Eufrasie (°1880+1980), te Wijer beter gekend als het honderdjarige mammeke Schiffeleers".

Voormalig huis van Richard Jooken

Voor Richard zal zijn vader Gerard (°1831), die horlogemaker was, in dit huis gewoond hebben. Richard erfde of kocht het huis en verbouwde het tot zoals het op bijgaande foto afgebeeld staat. Na Richard heeft zijn dochter Irma, die gehuwd was met Albert Schiffeleers, het huis verder verbouwd tot de huidige vorm, met magazijn voor veevoerders en meststoffen als toenmalige zaakvoerders van de A.V.V. (Boerenbond). De boerderij ernaast waar Emile Vandersmissen woonde werd gekocht en afgebroken door de dochter van Albert, die er samen met haar echtgenoot een woonhuis bouwden.

Op de percelen 8 en 9 stond dus de winning van Destappers; mogelijk werd zij ook wel bewoond door een Vandeborg of een Serdons, of een Wiggers. Zelfs Magda Vantilt heeft de winning nooit weten staan. Haar vader Theofiel Vantilt (°1901 Wijer+1964 Wijer) en moeder Leonie Orye (°1900 Stevoort+1961 Wijer) hebben er hun woning gebouwd rond de jaren 1930. Theofiel Vantilt, en nadien zijn zoon Stefaan en kleinzoon Eric hadden er een broeierij van kuikens en fazanten. Theofiel was een achterkleinzoon van Renier Vantilt; het was zijn "groot-tante" die met Petrus Johannes Vandeborg getrouwd was.

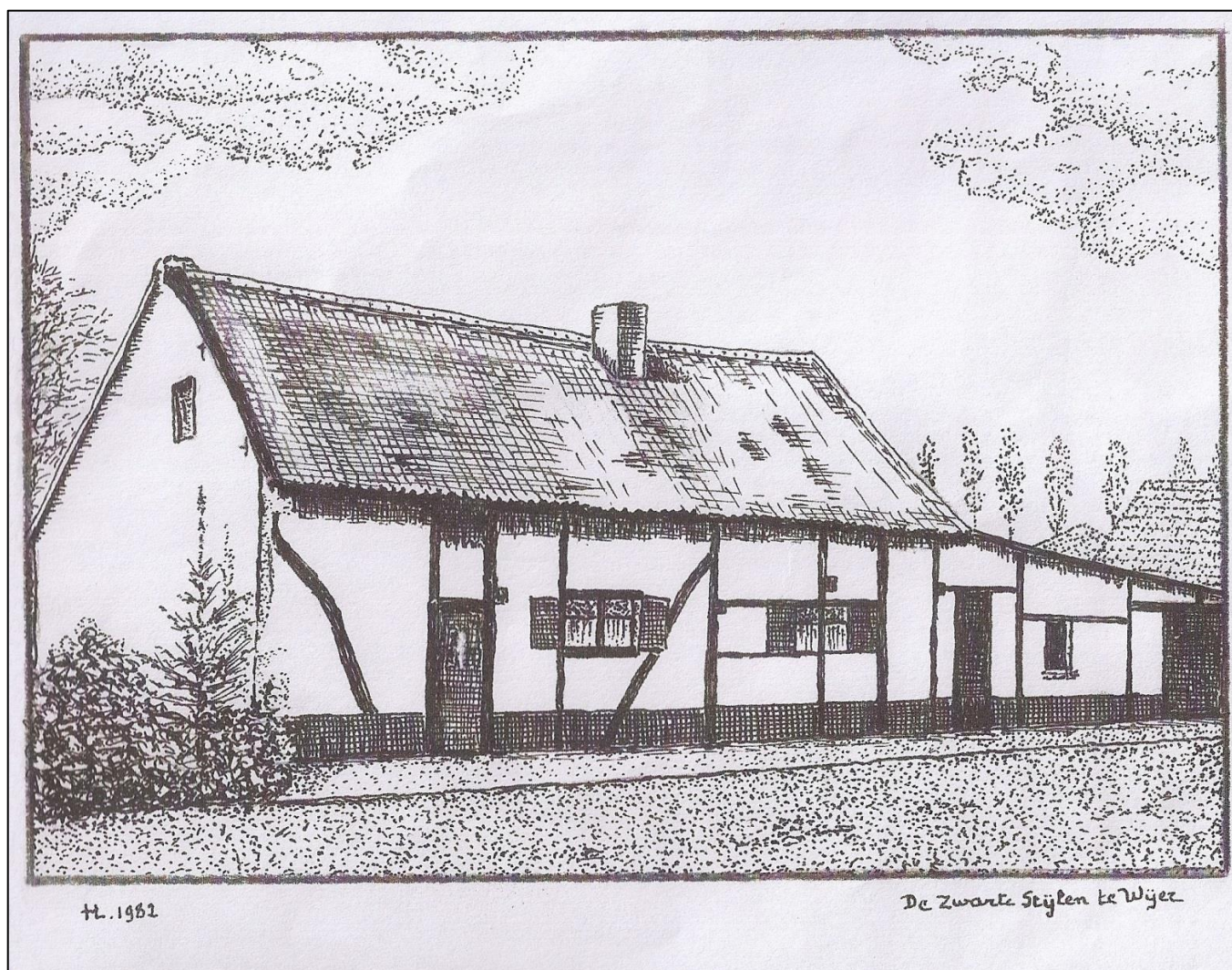
Op de kaart zien we nu de weg nr. 28, genaamd "Oefsteeg" (Weg van Bruggeveld naar bos OEF in Kozen).

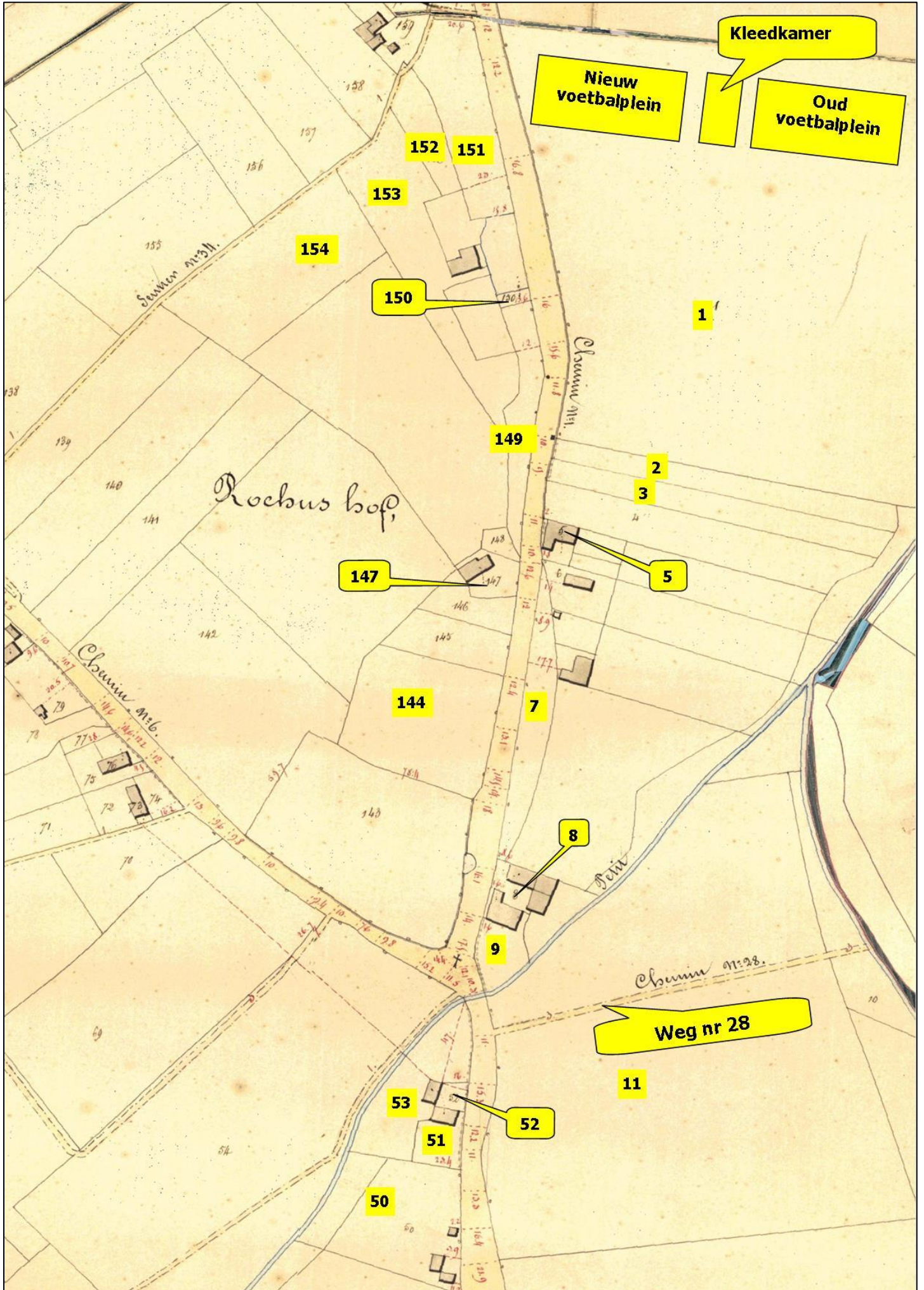
Op perceel nr. 11 (ook eigendom van Destappers) staat nu een modern nieuw huis van Paesmans. We gaan even terug naar de rechterkant van de weg, vanaf het punt waar we zo juist begonnen zijn. De percelen 149, 150 en 151 waren in 1842 eigendom van de gemeente Wijer.

De nrs. 152 en 153 waren eigendom van de weduwe De Succa (rentenierster uit Brussel). De familie De Succa was ook eigenaar en kasteelheer van Binderveld. Perceel 154 behoorde aan Meekers Lambert (cafébaas uit Antwerpen), en nr.156 aan Meekers Gerard (koster in Wijer) waarover gesproken werd in het Infoblad van Jan-feb 2015. Zij waren broers; Lambert was naar Antwerpen verhuist. Nr. 155 (weide) was eigendom van Jan Vantilt (cafébaas).

Na 1845 zijn er zeker een paar lemen vakwerkhuisen op perceel 149 gebouwd. Eerst stond er het lemen huis waarin Frederik Degeling woonde. Later is zijn dochter Irma erin getrokken met haar man Florent Poelmans. Rond de helft van de 20ste eeuw heeft Florent een nieuw huis gebouwd en het oude gebruikt als magazijn. Het volgende lemen huis is het huidige café "de Zwarte stijlen". Hierin woonden tot aan zijn dood August Degeling en zijn gezin; nadien woonde er tot circa 1950 zijn dochter Stefanie, die gehuwd was met Gustaaf Gielen, en vervolgens Albert Degeling en zijn gezin.

Café "de Zwarte stijlen" staat er nu nog; en juist er achter of ernaast richting Kozen stonden

nog één of twee oude huizen, op de plaats waar later het huis van Denis Haesevoets en Vera Sauwens gebouwd is.

In het huis dat tegen "de Zwarte stijlen" gebouwd was woonden o.a. Louis Bamps en Cecilia Iliens (Cecile van Joes). Zij zijn zo ongeveer in 1955 naar Tichelrij verhuisd waar ze café "Monte Carlo" hebben geopend. Die huizen staan dus niet op bijgevoegde kaart; zij zijn gebouwd na het opmaken van de Atlas der Buurtwegen in 1842.

De ouders van August en Frederik waren Degeling Ludovicus (°1842+....) en Ruymen Anna Gertrude (°1841 Herk-de-Stad+1891 Wijer). Naast Gust, Free en Stefanie waren er ook nog Jozef, gehuwd met Slingers Pauline, en Victor die gehuwd was met Degeling Maria Regina. Frederik (°1883 Wijer+1963 Wijer) was gehuwd met Bussers Stefanie, en August (°1885 Wijer+1965) was gehuwd met Reekmans Celestine (°1889 Kozen).

Nu komen we aan de eigendom van Wiggers Jean (°1745 Wijer+1806 Wijer) gehuwd met Nijns Rosalie (°1760 Buvingen+1848 Wijer). Dit zijn de percelen 144 (land), 145 (weide), 146 (tuin), 147 (huis en koer) en 148 (tuin). Zijn ouders worden al vermeld in Wijer vanaf 1738 (Wiggers Jean en Vanstraelen Elisabeth). Al aan hun eigendommen is te zien dat het wel een belangrijke familie moet geweest zijn, want in vorige aflevering zijn we Wiggers Guillaume of Willem (°1790 Wijer+1871 Wijer) al tegen gekomen, waar Mil Buekers gewoond heeft. En verderop op het Zwarteinde zullen we Wiggers Gisbert (°1797 Kozen+1863 Wijer) tegen

Voormalig huis van Narke Philtjens en achteraf Henri Rijnders

komen. Hun dochter Catharina Elisabeth (°1801 Wijer+1865 Wijer), het buurmeisje tegenover, was met Vandeborg Pieter Johannes getrouwd.

Behoorde dat mysterieuze Rochushof, dat aan zijn huis grensde, ook tot zijn goed of is hij na het Rochushof gekomen? De percelen zijn in de loop der jaren in handen van andere mensen gekomen. Het huis nr.147 is later gekocht door Leonard Philtjes-Degeling Maria en kind. Henri Reynders heeft hem opgevolgd. Waar nu de tuin van het huis van Maurice Hendrix-Vranken ligt (perceel 146 vroeger), vroeger gebouwd circa 1930 door zijn vader Henri Hendrix die gehuwd was met Victoire Heusdens, stond ook nog een stuk lemen huis volgens mijn neef Firmin Hendrix. Daarin heeft Louis Hendrix, de vader van Désiré (Ré van Massaer), nog gewoond. Mijn grootvader Gustaaf Heusdens had dat huis met grond gekocht voordat hij de boerderij op de hoek van de Schansstraat kon kopen.

Op perceel 144 heeft het huis gestaan van Vital Stiers die gehuwd was met Schreurs Jozefien. Dit is nu herbouwd of gerestaureerd en bewoond tot een paar jaar geleden door Jefke Stiers-Vrijdags Julie, een van zijn zonen. En tenslotte perceel 143 dat eigendom was van Vantilt Pierre uit Kozen; het is waarschijnlijk in handen gekomen van Richard Jooker, aangezien er twee van zijn kinderen, Frans en Henri, op gebouwd hebben. Dat laatste huis is intussen ook weer afgebroken en er staat weer een nieuw huis op.

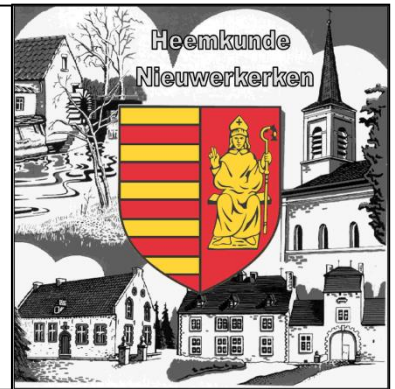
Het laatste dat we bespreken is de eigendom van de weduwe Jacobus-Serdons. Dit zijn de percelen nrs. 50 (land), 51 (tuin), 52 (huis en koer) en 53 (weide). Deze eigendommen liggen over de beek, waar later het huis van Leon Poelmans gestaan heeft (nu afgebroken), en het recenter huis van Urbain Poelmans dat er nog staat. Het was tot voor kort een winkel van verf en behangpapier, en werd recent verkocht.

Serdons Jacobus (°1767 Wijer+1811 Wijer) was getrouwd met Speelmans Margriet (°1770 Wijer+1842 Wijer). Eén van hun dochters, Anna Maria (°1796 Herk-de-Stad+1850 Wijer) trouwde met Vandeborgh Christiaan, zoals reeds vermeld in de aanvang van dit artikel. Hun zoon Henricus was getrouwd met Bersael Carolina (zie vorig Infoblad met uitleg en foto).

De zus van Jacobus was reeds getrouwd met Vandeborgh Arnold Jean (zie begin van deze bijdrage). Ik schreef hierin dat de buurjongens en -meisjes met elkaar trouwden, wel te verstaan als de partijen "goed genoeg" waren. Want daar werd vroeger onder rijkere mensen toch wel rekening mee gehouden. Eventueel werd zelfs een neef aan een nicht gekoppeld.

Als besluit kan ik zeggen dat drie families hier vermeld uit Wijer verdwenen zijn. Serdons vinden we terug in Rummen, en Wiggers in Widoioie. Vandeborg zal ook wel ergens terug te vinden zijn.

In een volgende bijdrage gaan we verder richting Mierhoop en Kozen.

TWEE EENVOUDIGE OORLOGSVERHALEN VOL WEEMOED EN DIENSTBAARHEID

Urbain Motmans werd op 12 december 1919 geboren te Gorsems-Schelfheide, als boerenzoon uit een gezin van negen kinderen. Als twintigjarige soldaat milicien was hij "kanonnier te paard" met standplaats te Mechelen. Gezien hij te Nieuwerkerken in de fanfare reeds op de trompet speelde won hij in het leger een schiftingsproef en werd er trompet speler en rechterhand van de korpsoverste wiens paard hij ook verzorgde. Al de verschillende verwittigingssignalen voor de soldaten zoals Opstaan, Verzamelen, Appel voor de gestraften, Slapengaan en lichten uit, werden op de trompet door Urbain geblazen. En gedurende de dag was hij steeds in de buurt van zijn commandant.

Op 10 mei 1940 blies hij weer het "verzamelen", en iedereen dacht "vandaag weer oefeningen"; doch het werd tot ieders verbazing "ten oorlog trekken". De eerste dag ging de tocht naar Heverlee; de volgende haltes waren Bonheiden en Maldegem waar de soldaten acht dagen bij gezinnen logeerden.

Van links naar rechts: Julien Gielen, Jean Thomas, en Urbain Motmans... in betere tijden.

De oorlog duurde niet lang; de overgave aan de Duitsers werd op 28 mei in Torhout getekend toen Urbain in Vladslo verbleef. Het werd een chaos; van legerorganisatie was er plots geen sprake meer gezien de meeste oversten weg waren. Er was geen georganiseerd eten meer; alle militair materieel werd in de steek gelaten en iedereen trachtte burgerkledij te bemachtigen. Dit laatste lukte Urbain niet, zo ging het dan te voet van Oudenaarde zevenendertig kilometers verder naar Aalst. Onderweg werden zij opgepikt door een vrachtwagen en naar de kazerne Polygon te Brasschaat gebracht waar de soldaten een vrijlatingsbrief kregen om alzo naar huis te kunnen gaan.

Doch de soldaten werden er krijgsgevangen genomen. Via het Rode Kruis kon hij een brief naar huis sturen, waarop zijn broer per fiets en met burgerkledij naar Brasschaat kwam. Te laat echter want tachtig man met ieder een half broodje waren reeds met de trein in beestenwagens over Nederland naar Krefeld in Duitsland afgevoerd. Na een voetmars van vijftien kilometers bereikten zij een weiland, hoog op een berg waar turf werd gestoken, en waar zij in barakken zouden verblijven.

Urbain Motmans zag er drie dorpsgenoten: Alfons Joris (Fons van de poechter), Armand Joris (Ma van geluk), en François Lowel (François van Armand van Frans en Sardine), evenals iemand van Herk. Op het menu stond iedere dag één keihard broodje... voor vijf man. Urbain bewondert nog steeds en na zoveel jaren "Ma van geluk" die iedere dag het brood verdeelde in een volgorde dat zo iedereen om beurt het eerste stuk mocht nemen, en hij steeds als laatste het minste brood had.

Na een tijdje Krefeld moest weer iedereen met een half broodje de trein op naar Stuttgart, en twee dagen later naar Ludwigsburg op tachtig kilometers van Munchen.

Urbain Motmans ging onmiddellijk in op de vraag om als vrijwilliger te werken als boerenhulp in Lochem, op vijftien kilometers van Alhem. Zijn baas, een bakker, was een oudstrijder van 1914-18. Hij had buiten drie koeien en twee varkens ook nog drie dochters en één zoon die dienst deed in het Duitse leger. Deze bakker had in 1923, voor de grote devaluatie van de Duitse mark, een grote hoeveelheid tarwe aangekocht hetgeen hem tot welstand had gebracht.

Met zeis, riek en koeiengespan zorgde Urbain voor schraal gegroeid gras en klaver voor de koeien. Hij kapte dennentwijgen voor strooisel onder de dieren, kloof dennenhout voor de bakkersoven en de huisverwarming, en hielp waar nodig in de bakkerij. Stapvoets en in een perfect gedrilde groep gingen de "krijgsgevangen-boerenhulpen" dagelijks op en af naar hun barakken, de groep "verlatend" en "aansluitend" aan de verspreide haltes bij de boerderijen. Urbain had geluk en voldoende te eten, en hij werd er zelfs als een gezinslid behandeld. Bovendien verdiende hij als krijgsgevangene een halve mark per dag. Eens per maand mochten alle krijgsgevangenen uit de omgeving samen naar de zondagsmis, bij een zeer bezorgde Duitse priester.

Voor Urbain Motmans was de meimaand van 1940 een opgejaagd soldatenleven te midden van massa's vluchtelingen. In juni volgde zijn krijgsgevangenschap met langdurig treinvervoer in beestenwagens die steeds voorrang moesten geven aan militaire transporten. En vooral was er steeds te weinig eten voor deze jongeren. Als boerenhulp werd hij gelukkig gedurende de dagtaak als een gezinslid behandeld.

Het grote geluk na dit onzalig avontuur was echter dat hij samen met zijn lotgenoten reeds in december 1940 Kerstmis thuis in Nieuwerkerken kon vieren.

Julien Gielen, eveneens een boerenzoon, werd in Gorsems-Schelfheide geboren op 10 oktober 1921. Bij hem thuis kwam een oproepingsbrief om zich als dienstplichtige bij zijn eenheid te melden. Deze oproep viel samen met het uitbreken van de oorlog op 10 mei. Ondanks Nieuwerkerken op 6 september 1944 werd bevrijd duurde de oorlog nog tot 8 mei 1945. Zoals andere dienstplichtigen moest hij zijn legerdienst doen in oorlogstijd, en zodoende werd hij nadien ook als oudstrijder 40-45 erkent.

Julien was eerst gekazerneerd in Turnhout waar zijn dorpsgenoot en officier "poewske" René Strauven korpsoverste was. Deze was in Nieuwerkerken nog beter gekend als René van Twanske. Van Turnhout verhuisde hij naar Izegem, waar hij en zijn medesoldaten werden ingekwartierd bij boeren; dit wil zeggen er alleen logeren, en het eten kwam van een militaire veldkeuken. Als vrijwilliger hielp hij mee op de boerderij en bij het oogsten van het vlas.

Van Izegem ging hij naar Oostende om met een schip in Engeland te geraken. Er aangekomen werd de reis in een boemeltrein voortgezet doorheen Schotland en zo naar Ierland met als standplaats een groot vliegveld dat diende als uitvalsbasis van het Amerikaanse leger dat van daar uit Europa bestookte. Over de hoeveelheid eten was niet te klagen; veel schapenvlees met rode bieten, en vis waaraan soms wel eens een reukje zat. De aardappelen zagen eruit als geschilde rapen, hetgeen zorgde voor veel braken. Een anekdote die Julien steeds bij gebleven is gaat over de afspraak met de legeraalmoezenier dat de soldaten een half uur voor het begin van de H. Mis mochten stoppen met werken. Een overijverige korporaal negeerde deze afspraak waarop Julien zijn bevel weigerde uit te voeren. Hij werd bestraft met acht dagen "koeken" (militaire corvée), een straf die door de tussenkomst van de aalmoezenier teniet werd gedaan. Als tijdverdrijf en om zijn eetrantsoen aan te vullen ging onze boerenzoon 's avonds in de weiden een koe melken met zijn helm als emmer en drinkbeker.

Overgelukkig was Julien toen hij na vijf jaar legerdienst zijn geliefd Schelfheide terug zag. Hij is nu 94 jaar oud, wat hem echter niet belet heeft de muren van zijn hoeve te herschilderen. Julien blijft actief, en is bekend om zijn dienstbaarheid aan iedereen en speciaal dan voor de kloosters. Vooral de ouderen in die kloosters erkennen Julien als de "grote weldoener" die hij eigenlijk zijn leven lang geweest is.

de Grote Oorlog 1914-1918

HASEVOETS Petrus Josephus Eduardus, zoon van Hasevoets Petrus Arnoldus en **Smets** Virginia, geboren de 14de juni 1884 te Cosen, (akte n° 13). Wonende in de Neercosenstraat 10 te Cosen. Ingedeeld bij het 14de Linieregiment met stamboeknummer 114/21034.

Gewezen Burgemeester van Kozen.
Gehuwd met **Bogaerts** Maria Octavia de 01ste december 1909 te Alken.
Overleden de 26ste oktober 1962 te Cosen.

Militair dossier n° 6257528 en n° 6257531.

HOEBRECHTS Petrus Ludovicus, zoon van Hoebrechts Josephus en **Machiels** Anna Maria Catharina, geboren de 10de februari 1880 te Cosen, (akte n° 4). Ingedeeld bij het 14de Linieregiment met stamboeknummer 114/18932.

Gehuwd met **Philtjens** Leontina de 26ste oktober 1910 te Cosen (akte n° 9).
Schrijver van beroep.

Militair dossier n° 6261775.

JORIS Ludovicus, zoon van Joris Marcel Isidoor en **Vanstreels** Maria Regina, geboren de 26ste december 1893 te Cosen, (akte n° 27).

Wonende in de Ridderstraat 9 te Cosen.
Dienstknacht van beroep.

Milicien 3de Militiekanton lichte 1913, Ingedeeld bij het 7de Regiment Artillerie, 2de Batterij de 27ste juni 1913 met stamboeknummer 162/831, groot 1,69m.

Bij reorganisatie ingedeeld bij het 6de Regiment Artillerie de 16de december 1913. Op de 1ste januari 1917 ingedeeld bij het 12de Regiment Artillerie, 106de Batterij. Met onbepaald verlof de 30ste september 1919.

“DE GROOTE OORLOG” IN NIEUWERKERKEN

In dit boek van ons mede-bestuurslid Luc Schepens wordt de geschiedenis van wereldoorlog 1914-1918 vertaald naar vooral de “lokale beleving” van deze rampspoed. De auteur heeft buiten een bondige nationale en internationale situering van deze wereldoorlog voor alles de impact van gebeurtenissen en feiten op de inwoners van Groot-Nieuwerkerken als uitgangspunt genomen. Zijn verhaal leest dan ook als een stomende trein. De gesneuvelde soldaten, oudstrijders en weggevoerden van Binderveld, Kozen, Nieuwerkerken en Wijer staan in de kijker met hun biografiën en persoonlijke verhalen die niet alleen hun nazaten tot de verbeelding spreken.

Bij de samenstelling van het boek blijkt op pagina 90 een portretfoto foutief geplaatst. Dit spijtig euvel wordt hier (op blz. 4) op verzoek van de familie verbeterd afgedrukt.

Geïnteresseerden kunnen zich dit boek (244 blz. en rijkelijk geïllustreerd) vooralsnog aanschaffen voor de prijs van 14,90 Euro (plus verzendingskosten), of af te halen bij Eddy Cox, Berkenstraat 22 te 3850 Nieuwerkerken, Tel. 011/681495.

HET LIEDJE VAN DEN DRIES.

Erfgoed Haspengouw organiseert de actie “Storysongs” met de bedoeling “verhalende streekliedjes uit Haspengouw van ongeveer 90 jaar geleden” te bewaren en terug in de belangstelling te brengen. Hiertoe werden oude mensen geïnterviewd in meerdere wooncentra van de tien gemeenten die aangesloten zijn bij Erfgoed Haspengouw. Veel van die teksten waren nog bekend; de melodieën vaak veel minder. Dank zij muzikanten en muziekgroepen werden tien liedjes, één voor iedere aangesloten gemeente geselecteerd.

Een rondreizende tentoonstelling die de historische context van de liedjes verklaart doet ook Nieuwerkerken aan in februari 2016.

Voor Nieuwerkerken werd “Het liedje van den Dries” gekozen, en ingezongen en naverteld door Victoire.

Vrienden lief ik wil je iets vertellen
 't is zo aangenaam en zo gezellig
 Het is toch zo iets knottig fijn
 't mag wel eens om te lachen zijn.
 Nieuwerkerken is zo'n vieze streke
 Met zijn gehuchten en zijn kromme beken
 Zo hebt ge Schellefhei, Daarbij ook Tichelrij
 Den Dries met al zijn rare namen
 Luistert eens samen...

Refrein:

Kozee en de schele poechter
 Lange Ruit en Naarke Prot
 Koureber je Jukke, ge moet niet verder zukke
 Want geloof me vrij den dries kan niet kapot.
 Kromme Gust, de Nak en 't Pruutje
 Rooske Prutte en de Mol
 Cartouche, de Kost en Foele
 De weet wie ik wil bedoele
 en zo raakt 't refreintje vol.

Als men daar eens wandelt langs de straten
 En ge hoort de mensen samen praten
 Da's precies lijk op ne boulevard
 Al die huizen staan vast tegen elkaar
 Soms hoort men ze daar vechten en kijven
 De ruzie komt meestal door de wijven
 Dan is 't gevloek getier, geraas en een gezwier
 Dan zoudt ge vluchten ver van hier
 Maar 't mooiste dat ge kunt beramen
 Dat zijn hun namen.

REFREIN

Zie ik wil mij daarop niet beroemen
 Met al die rare namen op te noemen
 't is maar voor een klein plezier
 Nu wij samen hier nu zijn op zwier
 Niemand hoeft daarom niet kwaad te wezen
 Want het is toch zo iets uitgelezen
 Zo iets knottig fijn, het kan niet beter zijn
 Want luistert eens naar het refrein
 En moest ik iemand affronteren
 Wil ik me excuseren.

REFREIN

Fotoverslag van de Pastoor Creten viering van 12 september 2015, door Herman Slaets.

Het gerestaureerde grafmonument.

Vitrine met zijn romans en archief.

Brochure Creten te koop.

*Organist Ivo Smets
aan het Van Peteghemorgel.*

*Toespraak over
zijn "Leven en werk".*

*Burgemeester B. Bamps,
ondernemer P. Kumpen, en schepen L. Vaes.*

*Met veel dank aan Paul Kumpen,
onze dorpsgenoot en sponsor.*

EEUWELINGE GEVIERT

50 jaar geleden, op kerstdag 1965, werd Victoria "Toria" Thewis gevierd door gans de gemeente Nieuwerkerken. Victoria was op 22/12/1965 honderd jaar geworden. Voor de eerste maal in de geschiedenis van de gemeente werd een inwoner honderd jaar.

Burgemeester Secretin, gouverneur Roppe, dochter Laurence en Toria

Toria werd geboren te Gelinden als dochter van Jean Thewys en Marie Thérèse Tesseur. Haar ouders verhuisden al spoedig naar Engelmanshoven. Toria ging naar school te Gelinden en later te Mechelen-Bovelingen. Nadien hielp zij haar ouders op de boerderij.

Op 20/08/1898 huwde zij te Engelmanshoven met Jean Zurinckx. Het jonge paar vestigde zich te Nieuwerkerken. Jean was landbouwer en kolenhandelaar en reisde daarbij ook in likeuren.

Toria baatte eerst een winkel in kruidenierswaren uit en later heeft zij lange tijd, in de Tramstatie, een herberg opengehouden. Jean en Toria kregen 5 kinderen. Op het ogenblik van de viering waren nog 3 kinderen in leven nl. haar dochter Laurence en 2 zonen.

Haar echtgenoot, Jean, was 32 jaar schepen van de gemeente Gorsem. Hij overleed op 14/09/1936.

Voor de viering van de honderdjarige werd een feestcomité aangesteld, waarvan Henri Coune voorzitter was. Samen met het gemeentebestuur van Nieuwerkerken leidde dat feestcomité de viering in goede banen.

Omstreeks 10 uur werd voor de woning van de eeuweling in de Tramstation een stoet

gevormd die Toria naar de parochiekerk van Nieuwerkerken moest brengen. Daarvan werd, omwille van het slechte weer, afgezien. Aan die stoet namen verschillende groepen en praalwagens deel o.m. de verkeersbrigadiertjes, ruiters en de vlaggen van alle organisaties, de fanfare "De Eendracht", een groep met versierde fietsen, een groep van de school die "Tijl en Nele" voorstelde, spelers en bestuur van de pas opgerichte voetbalvereniging VV "Real" Nieuwerkerken. De overige praalwagens en groepen waren een uitbeelding van het leven van Toria. De verloving, de winkelierster, een taxi, het vervoer met de geitenbok, de kolenhandelaar, de tram, de jeneververkoop enz.

Vervolgens vertrok de stoet onder belangstelling van Toria naar de Sint-Pieters kerk van Nieuwerkerken. De eucharistieviering werd voorgegaan door de E.H. Jan Creyns. De kerk zat bomvol.

Na de eredienst vertrok de stoet via de kerkstraat, de Bornestraat en de Diestersteenweg terug naar 't Oude Tramstation. De stoet trok opnieuw voorbij aan de woning van de jubilarisse onder belangstelling van de overheden, de genodigden en publiek dat aan de woning was toegestroomd.

Bij de genodigden waren o.m. aanwezig: gouverneur Roppe, senator Knops, Burgemeester Secretin met schepenen en raadsleden, ere-

arrondissementscommissaris Emiel Knops, de provincie-raadsleden, Plevoets, Van Eylen en Ronsmans. Burgemeester Bollen en secretaris Hendrickx van Gelinden e.a.

De Gouverneur onderhield zich met Toria en overhandigde haar een geschenk. Feestleider Emiel Engelbosch dankte in naam van alle inwoners de heer Gouverneur voor zijn aanwezigheid. Burgemeester Secretin gaf lezing van de brief welke hij van de Koning en de Koningin ontving.

Namens de Koning overhandigde hij haar een zilveren bonbonnière. De heer Henri Coune, voorzitter van het feestcomité bracht op zijn beurt hulde aan de gevierde. Achterkleinzoon Romain Kimps (toen 7 jaar) las een gelegenheidsbrief voor. Burgemeester Secretin overhandigde haar een tinnen schotel namens het gemeentebestuur. Ook pastoor Creyns hield nog een korte toespraak en tenslotte sprak dhr. Engelbosch namens de jubilaresse en haar familie nog een welgemeend dankwoord uit.

Bron: Het Belang van Limburg van december 1965.

De herberg die Toria uitbaatte was het tramstation van Gorsem (in die tijd behoorde, wat nu de Tramstatiestraat is, nog tot de gemeente Gorsem). De Tram Sint-Truiden – Herk-de-Stad reed van 1913 tot 1948.

Toria was de grootmoeder van Christiane Zurinckx (echtgenote van Louis (Wietje) Kimps) die thans in het rusthuis verblijft en die nog frituur heeft uitgebaat in het vroeger café van haar grootmoeder (het huis gelegen in de Tramstatiestraat 10). Ook het restaurant "de Oude Statie" is daar geweest. Later is dat restaurant naar Binderveld verhuisd.

Als 7-jarige heb ik dit volksfeest meegemaakt. Ik herinner mij die dag nog vrij levendig. O.m. dat ik op een wagen zat die het gezin uitbeelde. De weersomstandigheden zaten niet echt mee. Het was een regenachtige dag. De feestvierders lieten het echter niet aan hun hart komen. De mensen van Nieuwerkerken hebben die dag veel plezier gemaakt. Zij trokken naar het huis van de honderdjarige en daarna van café naar café (en die waren toen talrijker dan nu). De mensen die misschien wel het meeste plezier hebben gemaakt die dag waren de mensen van de Dries. Zij maakten een tram en reden de ganse dag met die tram door het dorp. Plezier verzekerd.

Ik herinner mij ook nog de drukte die heerste de dagen voor kerstmis. Er werd vergaderd, er werden kleren gepast en er werden praalwagens gebouwd.

De mensen van de Tramstatiestraat en de Raasbeekstraat maakten twee wagens. Eén wagen beeldde de herberg uit, op de andere nam het gezin met kleine kinderen plaats. Wij kinderen keken dat jaar opgewonden uit naar kerstmis. Er gebeurde niet veel in onze straat. Toen was er de jaarlijkse kermis (statiekermis) en dan had je het gehad. Een stoet met praalwagens en oude klederdracht, met versierde fietsen enz. dat was echt een hele gebeurtenis in ons jonge bestaan.

Toria zelf herinner ik mij als een zwijgzame vrouw, steeds donker gekleed en zittend in haar zetel. Zij was moeilijk te been. Veel heb ik haar nooit horen zeggen, alhoewel zij wel helder van geest was.

Toria overleed al het jaar daarop, in 1966. Dat kan ik goed onthouden omdat haar grafsteen zich naast die van mijn oom Henri Machiels bevindt, die eveneens in 1966 overleed.

OUDE GEBOUWEN EN INWONERS VAN WIJER – Aflevering 18.

In de vorige aflevering (mei-juni 2015) kwamen we tot aan de percelen 11 (links) en 50 (rechts) van de Grote straat richting Kozen.

Perceel 11 (Destappers) was een relatief groot akkerland. Er werden pas na 1950 huizen op gebouwd.

Perceel 12 hoorde toe aan de pannembakker Leonard Stiers (zie de bijdrage over Pelender). Als welstellend industrieel bezat hij verschillende hectaren grond in Wijer, en zelfs in Schakkebroek.

Perceel 13 was eigendom van de herbergier Jan Vantilt. Nu bevindt zich op de scheidingslijn van de nrs. 12 en 13 de HELSTRAAT (op de kaart door ons bijgekleurd samen met de ligging van de Pelenderhoeve op het grondgebied van Kozen, iets achter de Wijerbeek). Op de oude kaarten bestond de Helstraat niet; alleen een rudimentaire "karrevaart" is soms aangegeven. Langs Kozen zien we wel iets dat min of meer op een weg lijkt. Die weg begint tegenover het zaad- en tuinentrum Vanbrabant aan de Wijerstraat in Kozen. Hij liep echter niet door tot aan de Pannengoedwinning (Pelender). Dit is de reden waarom Jef Bonneux schrijft dat deze winning niet langs Kozen bereikbaar was. Vanaf de Grote straat tot aan de Wijerbeek is de afstand ongeveer 300 meter, en de winning ligt 100 meter achter de beek, bijna in Wijer. Om met zware karren en wagens dakpannen vanaf de winning (annex pannembakkerij) tot op de weg van Wijer naar Sint-Truiden te geraken was het veel gemakkelijker die 400 meter wat te verharden, op alzo op de Grote straat te

Binnenkoer Pannengoedwinning of Pelender

geraken. Daarom denk ik dat Leonard Stiers, die toch eigenaar was van perceel nr. 12 , toen die weg min of meer op eigen initiatief heeft aangelegd. Het zou pas in 1975 zijn dat de weg gebetonneerd werd en er een aansluiting gemaakt werd met de straat die vanaf Kozen kwam.

De "Pannengoedwinning, of Pelender", ook soms "Pannenhoeve" genoemd.

Volgens Jef Bonneux zou de hoeve rond 1780 zijn gebouwd, op een perceel grond dat men Pelenderbos noemde, vandaar PELENDER. Het werd een grote pannenbakkerij, gesticht en uitgebaat door Leonard Stiers die gehuwd was met Elisabeth Wintmolders. Hij stierf in 1863; zijn zonen hebben hem opgevolgd tot de sluiting van de pannenbakkerij.

Een dochter van Leonard, Anna Maria (1809-1883) huwde met Henri Schruers (Alken 1814+Kozen 1885). Hierdoor kwam de naam Schreurs op de hoeve terecht om er te blijven tot 2013 toen de laatste telg stierf en de hoeve verkocht werd en gerestaureerd door Stijn Stijnen en Veerle Schreurs. Zij baten er een Bed en Breakfast uit. In de publicatie "Oude hoeven in Kozen en Kortenbos" van Jef Bonneux, opnieuw gebundeld door Heemkunde-Nieuwerkerken, kan men de evolutie van de stambomen van de families Stiers en Schreurs volgen.

Perceel 13 was eigendom van Jan Vantilt, later gekocht door de heer Dessers de echtgenoot van Gerardine Copis. Op die percelen hebben later de kinderen van Florent Poelmans gebouwd.

De percelen 14 en 15 waren stukken land waarop later een woning gebouwd en waarin Emile Hendrix nog gewoond heeft, evenals Jean Sauwens. De winkel van Jef Gilis-Delsaar is al ruim 15 jaar geleden afgebroken, en het huis van Gustaaf Gielen en Stefanie Degeling staat er nog. Vlak hiernaast ligt de weg nr. 29, de "Joupensteeg" geheten die ook "weg van het Blooske naar Joupensweike" werd geheten(nr. 16). Die weg leidt naar het huis nr. 17 dat volgens onze kaart toe behoort aan de herbergier Jan Vantilt-Geerdens. Was daar een café gelegen, of was hij alleen eigenaar en had hij elders een café? Dit is mogelijk want het voormalige huis van Lowiske Clemens in het dorp was in de periode van 1842 ook eigendom van een Jan Vantilt.

De rare veelhoek op perceel 18 (weide) kan ik niet verklaren. Het was ook van Jan Vantilt. Was het een steenoven of een kleikuil die erop gevestigd was? Het kruisvormig teken achteraan kan een pannendrogerij voorstellen. Nu staat er vooraan het huis van wijlen Jef Bonneux (van Charelke).

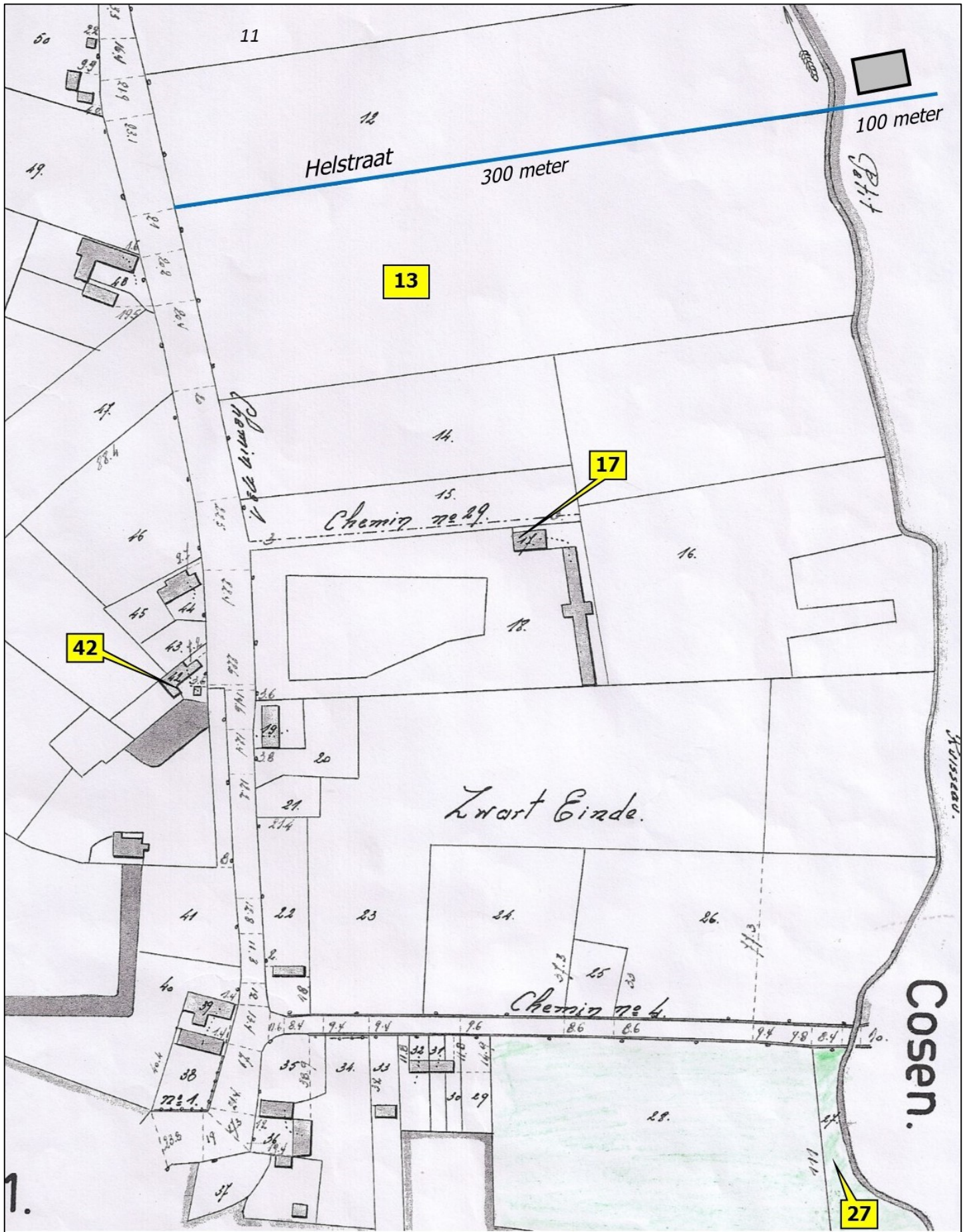
Perceel 19 (Antoine Vroonen) was een tuin met gebouw. Perceel 20 was een boomgaard, en perceel 21 eveneens een tuin. Nr. 19 is nu een weide met enkele canadabomen beplant.

Perceel 22, eigendom van Catharina Engelen, werd later verkaveld in bouwplaatsen waarop verschillende nieuwe huizen werden gebouwd.

We draaien nu linksaf naar Kozen en zien op perceel 23 Antoine Vroonen als eigenaar. Op dit perceel is later de hoeve van Basile Poelmans-Neven gebouwd, waarvan nu nog een stuk leemgevel te zien is. Als eigenaars spreken we hier over "die van Moeke". Mogelijk bouwde Cornelius-Lambertus Poelmans (Kozen1830 +Wijer 1884) de boerderij en werden zijn kinderen er geboren, o.a. Ludivicus (°1862) die op zijn beurt er tussen 1884 en 1903 verschillende kinderen kreeg. Bij die kinderen hoorden ook Basile en Julien, deze laatste was de mandenmaker uit de Opperstraat, en Armand de echtgenoot van Stefanie Hendrix, en Julia de vrouw van Natalis Schiffeleers.

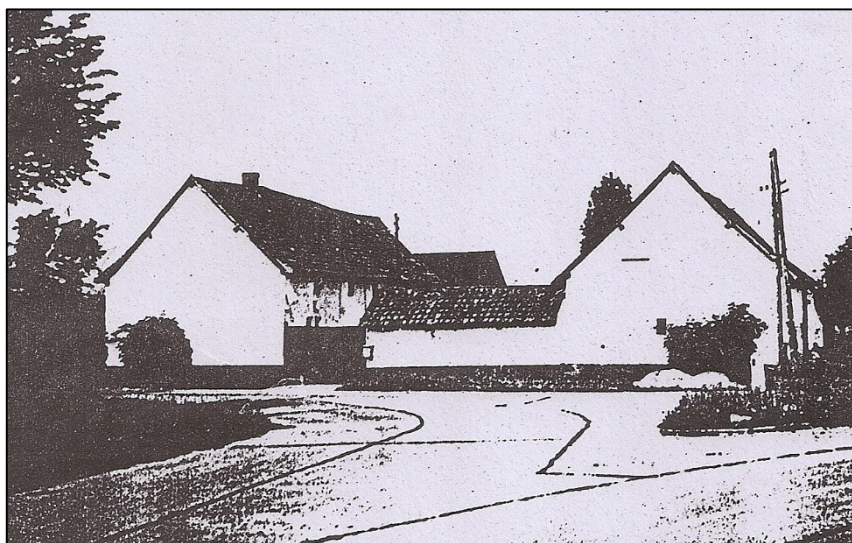
De percelen 24 (weide), 25 (tuin) en 26 (land) waren eigendom van de weduwe Jozef Keesen, een rentenier uit Sint-Truiden. Ook hierop zijn er in de 20ste eeuw woningen gebouwd.

Nu keren we terug naar perceel 50 gelegen op de andere (rechter) kant van de straat. Tegenover de "nieuwe" Helstraat zien we perceel 48 (huis en erf), eigendom van Gisbert Wiggers (Kozen 1797 +Wijer 1863). Gisbert was in 1829 een eerste maal gehuwd met Maria Catharina Vantilt

(Donk 1808 +Wijer 1833), een dochter van Jan Vantilt-Geerdens. Hij hertrouwde met Anna Catharina Hendrickx (Nieuwerkerken 1810 +Wijer 1856), de dochter van de buren Johannes Hendrickx en Aldegondis Smets. Zij kregen zes kinderen. In mijn jeugd stond daar het huis van Florent Stiers 1907 (+1947) en echtgenote Octavie Schreurs (°1904-1985), en nu het huis van Leon Poelmans. Mogelijk is de oude boerderij nog bewoond geweest door Bonaventuur Schreurs (1851-1933) en Anatole Robben (Herk de Stad 1860-Wijer 1931). Een dochter van dit echtpaar, n.l. Octavie trouwde met Florent Stiers, en haar zus Stefanie (1896-1965) bleef als ongehuwde tot aan haar dood bij Stefanie wonen. Octavie zelf werd al weduwe in 1947.

Tegenover de weg nr. 29 liggen de percelen 42 (Antoine Degeling, huis en erf) en de nrs. 43, 44 en 45 eigendom van de weduwe Henri Degeling (Ida Massar). Henri Degeling (°Rummen 1781 +Wijer 1838) en Ida Massar (°Rummen +Wijer 1847) kwamen dus van Rummen, en hij was timmerman van beroep. Zijn zoon Antoon (Rummen 1820 +Wijer 1869) gehuwd met Catharina Jozefina Vroonen had op zijn beurt kinderen waaronder Ludovicus Degeling, de vader van August en Frederik (zie de vorige bijdrage). Op die percelen 43, 44 en 45 woonden nadien Charelke Bonneux (1890-1976) die gehuwd was met Antonie Smolders (1894-1934). Het huis dat er nagenoeg tegenaan is gebouwd is werd bewoond door Alfons Menten (1902-1983) en zijn vrouw Clementine Vanbergen (1905-1975). Deze laatste was een dochter uit het bijzonder kinderrijk gezin (17) van de herbergier Jozef Vanbergen (1861-....) en Melanie Stiers (1863-....). Mogelijk woonde deze Jozef Vanbergen met zijn huishouden in een huis dat afgebroken werd in 1923. In het Bevolkingsregister staat op dat adres ingeschreven: Rossillon Herbert Louis en drie dochters uit het gezin Vanbergen Jozef, die vermeld staan als "dienstmeiden".

Boerderij van de familie Hendrickx (Hendrix)

Het volgende huis is de boerderij van de weduwe Joseph-Henri Bertrand, een rentenierster uit Sint-Truiden; het zijn de percelen 38 tot 41, zijnde tuin, huis en erf, en twee boomgaarden. De boerderij zal bewoond en uitgebaat worden door de opeenvolgende familieleden Hendrickx (Hendrix). Het was in 1819 dat Johannes (Jean) Hendrickx en zijn echtgenote Aldegondis Smets vanuit Gorsem via Tichelrij naar deze hoeve kwamen. Na hen volgde hun zoon Willem met echtgenote Catho Beckers. En een zoon van Willem, Jef, volgde hem op en kocht begin 20ste eeuw de

boerderij plus 12 hectaren grond op de Gulden Akker. In 1943 heeft zijn dochter Stefanie hem opgevolgd. Zij was gehuwd met Armand Poelmans. De stallingen zijn in 1965 afgebroken en het huis in 1972. Nu staat er het huis van hun zoon Firmin (van Stefanie) Poelmans (echtgenote Augusta Mellemans).

Een mooie beschrijving van het ganse geslacht Hendrickx (Hendrix) heb ik gelezen in het boekwerk van Jef Hendrix van Kozen. Het is een familiechroniek vanaf 1630 tot 1983.

Achter de winning lag een grote vijver, ontstaan uit de uitgravingen voor de pannenbakkerij in de 18de eeuw. En tussen de winning en de stallingen liep een weg die uitkomt op Tichelrij.

Tegenover de boerderij Hendrix lag in 1842 de eigendom van Guillaume (Willem) Boonen, landbouwer van beroep. Deze omvatte de nrs. 34 (weide), 35 (boomgaard), 36 (huis met erf) en 37

(weide). De weg loopt verder naar het Mierhoopbos. Guillaume Boonen (+Wijer 1874) en echtgenote Anna Maria Smets (Wijer 1790 +1853) trouwden in 1815 en kregen 8 kinderen. Mogelijk woonden de ouders van Anna Maria in de hoeve, zijnde Charles Smets (Wijer 1757 +1837) en zijn echtgenote Johanna Catharina Greven (Wijer 1751+1808).

In de Bevolkingsregister zie ik ook dat Bernard Poelmans (Kozen 1841 +Wijer 1917) en Anna Catharina Droogmans (°Zolder 1843) op dit adres gewoond hebben. Zij huwden in 1873, en rond die tijd stierf Willem Boonen. Kinderen van Bernard waren de bekende Wijernaren Jefke, Mandus, Eufrasie (het 100-jarige Mammeke Schiffeleers), en Carolina die gehuwd was met Jef Hendrix.

Na Bernard is Aloysius Paesmans (Kozen1891 +Wijer 1964) en Clementine Schreurs (Kozen 1895 +Wijer 1963) op de boerderij gekomen en er gebleven tot aan hun dood. Hun zoon Remy heeft het huis gerenoveerd, en het bedrijf uitgebreid; zijn zonen doen nu op hun beurt verder. Zoon Karel is bedrijfsleider van Fruit Snacks op de Mierhoopweg. Een andere zoon van Aloïs was Jef, onlangs overleden. Hij was gemeentesecretaris in Rummen, en jarenlang organist in de kerk van Wijer. Zoon Alfons richtte zijn eigen fruitbedrijf op aan de Helstraat. Dochter Martha (°1933) werd kloosterzuster bij de clarissen in Hasselt. Zus Maria tenslotte was getrouwd met fruitkweker Jacobs in Kozen.

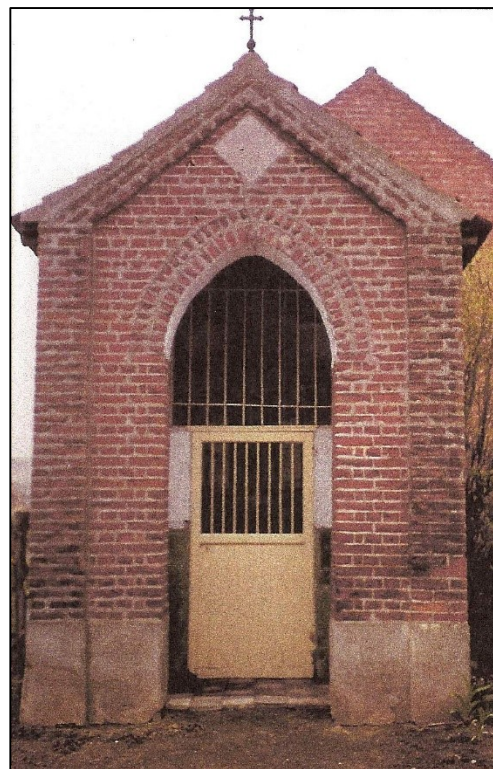
Perceel 33 was eigendom van Johanna Gos. Later heeft Nathalis Schiffeleers (Nieuwerkerken 1879+Wijer 1957) er een woning op gebouwd. Hij trouwde twee maal: de eerste keer met Maria Adons en vervolgens met Julia Poelmans (°1899 +1986), dochter van Ludovicus Poelmans en Jozefina Degeling (zie vroeger vermeld). Naast dit huis werd in 1890 door pastoor Hubert Creten een Sint-Hubertuskapel gebouwd. Ze werd in de zeventiger jaren door een auto omver gereden en niet meer herop gebouwd.

Perceel 30 en 31 (weide en huis) waren eigendom van Pierre Beutjens. Naast de weg die nu naar Thuwis loopt bouwde het echtpaar Louis Reynders (Kozen 1870 +Wijer 1954) en Emilie Sauwens (1873 +Wijer 1957) in 1917 hun huis. Het huis werd terug afgebroken na de dood van Emilie (1957) in 1958-1959. Hun nakomelingen werden "die van BEE(U)S" genoemd. Zo bijvoorbeeld: Gaby van Beers, die coiffeuse was en getrouwd was met Charel Velaers, de laatste veldwachter van Wijer en Kozen. Zij bouwden begin 1950 een woning op perceel 28; het werd nadien lichtjes verbouwd.

De percelen 27 en 28 waren in 1842 bos, en eigendom van kasteelheer Jozef Eugène De Heyster. Achteraan tegen de beek op het perceel 27 werd in onze tijd bewoond door Leonard Claes en echtgenote Gusta Bex. Het huis van Gaby en Charel staat ongeveer 100 meter verder. De ouders van Leonard waren Jozef Hendrik Claes (Alken) en Maria Rosalie Creten (°Kozen 1875).

Dit overzicht brengt ons op het einde van de Grote straat en een stukje Zwarteinde. De straatbenaming is wel aangepast sinds de fusie van Wijer bij Kozen en Nieuwerkerken.

Tot slot wil ik een woord van dank richten aan de vele inwoners en hun familieleden die mij hebben geholpen de nodige gegevens voor deze aflevering bij elkaar te brengen. In een volgende aflevering beschrijven we eerst de bewoning op de Mierhoopweg, en vervolgens de Dennenbosstraat.

St-Hubertuskapel